

LEARNING by DOING

เรียนรู้จากฐานชุมชน

สำนักพัฒนานวัตกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ | กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

VOL.7 พฤษภาคม 2568

THiNK & TALK

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ยึดหยุ่น

“สงขลา” สู่จังหวัดจัดการตนเอง

หากเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ครอบครัวก็จะเปลี่ยนแปลง ชุมชนและสังคมก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาและการเรียนรู้จึงไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง และการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะวัยเด็กและเยาวชนเท่านั้น เพราะการเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด และทุกคนต้องร่วมมือกันในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

หนึ่งในปัญหาใหญ่ที่สุดของประเทศไทยคือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัญหาความยากจนข้ามชั่วรุ่นที่อยู่เคียงคู่สังคมไทยมาหลายชั่วอายุคน กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จึงถูกจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 54 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูป

การศึกษา (กอปศ.) เป็นผู้ร่างกฎหมายขึ้นให้เป็นกลไกอิสระ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปเชิงระบบที่จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ผ่านการทำงานร่วมกับกลไกที่มีอยู่แล้วทั้งในและนอกกระบวนการศึกษา รวมทั้งเหนี่ยวนำหน่วยงานทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชนให้เข้ามาร่วมกันเป็นเจ้าของ และร่วมกันลงมือสร้างเสริมความเสมอภาคทางการศึกษากันอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษาเพื่อการศึกษาเพื่อปวงชน (All for Education for Education for All)¹

เฉกเช่นการขับเคลื่อนงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา หนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นเมืองท่าและเมืองชายทะเลที่สำคัญของประเทศไทย มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติและศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน มีจำนวนแรงงานนอกระบบกว่า 482,071 คน (อ้างอิงข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน เดือนกุมภาพันธ์ 2568 โดยสำนักงานแรงงาน จังหวัดสงขลา)² และมีจำนวนเด็กและเยาวชนอายุ 3-18 ปี ที่ไม่มีรายชื่อในระบบการศึกษาจำนวน 22,304 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.7³ ทั้งนี้ จากการสนับสนุนของ กสศ. ได้นำไปสู่การ “สานพลัง” ภาควิชาขับเคลื่อนงานในพื้นที่

จังหวัดสงขลาให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็ง เป็น “พลังร่วม” สำคัญที่เกิดจากผู้คนและหน่วยงานในพื้นที่ที่สอดประสานเป็น “กลไก” ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ตำบล อำเภอ และเชื่อมโยงไปถึงระดับจังหวัด เพื่อร่วมขับเคลื่อนภารกิจลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และยกระดับทักษะวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์บริบทชีวิตที่หลากหลายของคนในจังหวัดสงขลา

สร้าง “กลไกโค้ช” ร่วมปลูกความตื่นรู้ให้พลเมือง

บนเส้นทางการทำงานส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ในจังหวัดสงขลา คณะทำงานเชื่อว่า “อาชีพ” ไม่ใช่เพียงเรื่องของตัวเลขรายได้ทางเศรษฐกิจ แต่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ “สร้างการเรียนรู้” และกระตุ้น “ความตื่นรู้” ให้กับพลเมือง กลุ่มประชากรวัยแรงงานนอกระบบ ผู้ด้อยโอกาสและขาดแคลนทุนทรัพย์ คนพิการ ตลอดจนกลุ่มเปราะบางในบริบทต่าง ๆ รวมถึงเยาวชนนอกระบบการศึกษาซึ่งมีความหลากหลายได้อย่างมีนัยยะสำคัญ ดังเช่นตัวอย่างในพื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่มีภาคประชาสังคมอย่าง “วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ” ที่เปิดประตูแห่งโอกาสจาก กสศ. เข้ามาสู่พื้นที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถึง 6 ปี โดยใช้ “ส้มจุก” เป็นเครื่องมือจุดประกายและต่อเติมการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่อย่างไม่สิ้นสุด

นายอะหมัด หลีซาหรี ประธานวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ เคยกล่าวไว้ว่า หัวใจหลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้คือ “เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเรียนรู้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ทดลองทำในสิ่งที่ตนสนใจ อย่าปิดกั้น” เพื่อจุดประกายการเรียนรู้จากความต้องการของแต่ละคนก่อน จากนั้นคณะทำงานจึงทำหน้าที่หนุนเสริมเติมเต็มความรู้และทักษะใหม่ ๆ ต่อไป ซึ่งในการทำงานที่ต่อเนื่องถึง 6 ปี ของวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ สามารถสร้างสายพานอาชีพจากส้มจุก และต่อยอดอาชีพตามความถนัดให้กับคนในพื้นที่ได้มากถึง 15 อาชีพ เช่น ปลูกส้มจุกเพาะพันธุ์ส้มจุก ดูแลสวนส้มจุก ปลูกผัก ทำปุ๋ย เลี้ยงไส้เดือน เลี้ยงไก่ เลี้ยงชันโรง ฯลฯ ทั้งยังรวบรวมความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติพัฒนาเป็น “วิทยาลัยส้มจุก” พร้อมทั้งพัฒนาฐานเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อเพิ่ม Learning Space ให้เกิดขึ้นในชุมชน

อนึ่ง ฉากหลังความสำเร็จคือ กลไกที่เกิดขึ้นจากเครือข่ายในพื้นที่ โดยเริ่มต้นการทำงานในจุดที่เล็กที่สุดก่อน ผ่านกระบวนการให้โอกาสและยกระดับผู้คนให้เติบโตอย่างเป็นธรรมชาติ จาก “ผู้ร่วมเรียนรู้” ที่ได้รับโอกาสในปีแรก ๆ หลายคนค่อย ๆ ยกระดับขึ้นเป็น “วิทยากร” ทำหน้าที่ส่งต่อความรู้ไปสู่ผู้สนใจในชุมชน เมื่อมีความเชี่ยวชาญมากขึ้นก็ยกระดับต่อให้เป็น “โค้ช” ซึ่งนับเป็นกลไกสำคัญในการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้ให้เข้าถึงคนในพื้นที่อีกมากมาย

“
หัวใจหลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้คือ
เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเรียนรู้ทุกช่วงวัย
โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ทดลองทำ
ในสิ่งที่ตนสนใจ อย่าปิดกั้น
”

เนื่องจากโจทย์ความหลากหลายของคนในพื้นที่ การพัฒนา “โค้ชชุมชน” หรือ “ครูนอกระบบ” จึงเป็นกุญแจดอกสำคัญในการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้โดยโค้ชชุมชนนี้อาจจะเป็นผู้นำชุมชน เป็นคนที่คณะทำงานเห็นความสามารถและชวนมาทำงานด้วย หรือเป็นผู้ร่วมเรียนรู้มาก่อนแล้ว “ยกระดับจากผู้รับสู่การเป็นผู้ให้” โดยการทำหน้าที่ร่วมค้นหาเพื่อนในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือและหนุนเสริมการเรียนรู้ตามความต้องการ ซึ่งโค้ช 1 คน จะดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ 5-10 คน โค้ชต้องรู้จัก รู้จริง รู้ใจ รู้ความเป็นอยู่ รู้ต้นทุน รู้ศักยภาพ เข้าถึงผู้ร่วมเรียนรู้ได้ด้วย “การสร้างพื้นที่กลาง” ที่มีการจัดการระบบข้อมูลของผู้ร่วมเรียนรู้ มีระบบประสานงานกับหน่วยงานหรือภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาที่และต่อเนื่อง ที่สำคัญ “โค้ชต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัย” พูดคุยอย่างใส่ใจและรับฟังอย่างไม่ตัดสิน จัดทำแผนอาชีพและออกแบบการเรียนรู้ ด้วย Session Design เพื่อหนุนเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้เปิดใจ ปรับ Mindset และเดินไปสู่ความต้องการตามฐานชีวิต ฐานทุนที่มี และสายพานอาชีพที่เลือก ซึ่งท้ายที่สุดแล้วโค้ชอาจยกระดับเป็น “นักจัดกระบวนการ” ในพื้นที่ได้นอกจากนี้โค้ชต้องชวนผู้ร่วมเรียนรู้วิเคราะห์ฐานชีวิตว่าสุขภาพกายใจเป็นอย่างไร ขาดปัจจัยใดในการดำรงชีวิต แต่ละวันมีรายรับ-รายจ่ายอะไร ควรลดหรือเพิ่มส่วนไหน จากนั้นวิเคราะห์ฐานทุนที่มีเพื่อหนุนเสริมฐานอาชีพตามความต้องการ เช่น ตัวเองมีศักยภาพอะไร ต้องการเรียนรู้อาชีพด้านใด หรือควรฝึกทักษะใดเพิ่มเติม

ซึ่งจากการขับเคลื่อนงานส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่ภาคใต้และในจังหวัดสงขลา คณะทำงานมีข้อค้นพบว่า หากจะเปลี่ยนฐานชีวิตของคนหนึ่งคน ต้องไม่เปลี่ยนแค่เพียงตัวเขา แต่ต้องเปลี่ยนนิเวศรอบตัวเขาด้วย โดยเฉพาะ “ครอบครัว” เพราะเป็นสถาบันแรกที่จะสร้างการเรียนรู้หรือสร้างพื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) ให้กับบุตรหลานได้ ฉะนั้นการเปลี่ยนแค่คนหนึ่งคนจึงไม่พอ เพราะหากเขาต้องกลับไปเจอสภาพแวดล้อมแบบเดิมทุกวัน เขาก็ต้องกลับไปสู่วังวนเดิม มีพฤติกรรมเดิม เกิดปัญหาเดิมซ้ำ ๆ วนเวียนไม่รู้จบ ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น จากการสร้างโค้ชจึงต่อยอดมาสู่การสร้าง “กลไกครอบครัวต้นรู้” เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปรับ Mindset ในครอบครัว และหันมาใช้ “พลังครอบครัว” ลดความลำบากและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดเป็นการสร้าง “Family Coach” คือ คนในครอบครัว 1 คนได้รับการโค้ช แล้วกลับไปโค้ชหรือสร้างการเรียนรู้ให้กับคนอื่น ๆ ในครอบครัวต่อ ซึ่งจะยั่งยืนกว่าเปลี่ยนคนเพียงคนเดียว

ดังเรื่องราวของ นางมนัส บูหวัง หนึ่งในผู้ร่วมเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ ที่เริ่มต้นจากในปีแรก เธอชวนลูกชายซึ่งเป็นเยาวชนนอกระบบการศึกษาและอยู่บ้านเฉย ๆ ออกไปเรียนรู้ด้วยกัน แต่ในปีที่สองเมื่อลูกชายไม่สะดวกออกไปเรียนรู้ เธอจึงพาตัวเองไปเรียนรู้แทนลูก โดยเลือกเรียนรู้ทักษะการตัดหญ้าและวิธีใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวมถึงทักษะชีวิตด้านอื่นที่จำเป็น เพื่อนำมาสอนลูก โดยเธอกลับมาทำหน้าที่เป็นโค้ชให้ลูกชายที่บ้านด้วยตัวเอง ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการที่ลูกชายลูกขึ้นมารับจ้างตัดหญ้า โดยนางมนัส ย้ำว่า “แม้คนอื่นอาจจะมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่สำหรับครอบครัวของเธอ นี่คือการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ”

สานพลังสร้าง “การศึกษาทางร่วม” ให้เป็นทางเลือกไปสู่ “ทางรอด”

ในวันที่โลกเปลี่ยนแปลงเร็ว หากจะสร้างทางรอดจากทางเลือกในการศึกษาเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตคนในพื้นที่จังหวัดสงขลา ลำพังการมีพื้นที่เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้ และการสร้างพื้นที่เพื่อการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้ อย่างกลไกโค้ชและกลไกครอบครัวต้นรู้ที่แม้เป็นก้าวสำคัญที่เกิดจากพลังร่วมของคนในชุมชนและภาคประชาสังคม อาจจะเดินหน้าไปได้ไม่ไกลนัก ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องทำคู่ขนานกันไป คือ “พรรคพวก” หรือการ “สานพลัง” จากหน่วยงานรัฐท้องถิ่น ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดูแลคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลเทศบาลเมือง สำนักงานเกษตรอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หน่วยงานภาคเอกชน ตลอดจนหน่วยงานการศึกษาอย่างศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบล/อำเภอ หรือโรงเรียน ฯลฯ ดังเช่นตัวอย่างการดำเนินงานของสถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เริ่มต้นจุดประกายการเรียนรู้ด้วย iMedCare ทักษะการบริบาลผู้สูงอายุ/ผู้ป่วยติดเตียง และต่อยอดการเรียนรู้ไปสู่อาชีพอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้ร่วมเรียนรู้อีกมากมาย เช่น การปลูกผัก ปลูกพืชสมุนไพร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้ขยายผลการดำเนินงานโดยใช้กลไกโค้ชและกลไกครอบครัวต้นรู้ที่สร้างไว้ในแต่ละพื้นที่จากการยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ หรือ อสม. ให้ก้าวขึ้นมาเป็น “โค้ช” เพื่อส่งต่อโอกาสการเรียนรู้ ทั้งยังเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับหน่วยงานพังก์ขึ้นในจังหวัดสงขลา อาทิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) และหน่วยงานท้องถิ่น

ในพื้นที่อำเภอสะเดา ให้เข้ามาเป็นภาคีร่วมจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นในพื้นที่ 4 ตำบล คือ เทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ เทศบาลเมืองสะเดา เทศบาลตำบลปริก และเทศบาลตำบลคลองแงะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอรุณ อิศระมัลย์ สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กล่าวว่า แม้เราเป็นหน่วยงานทางวิชาการ เป็นตัวแทนของสถาบันการศึกษา แต่การจะเข้าไปจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตคนยากลำบากในพื้นที่ที่สามารถทำได้

แต่คงไม่ยั่งยืน ไม่เข้มข้น และไม่ใกล้ชิดมากพอ ดังนั้นวิธีการสำคัญก็คือการเข้าไปยกระดับคนในพื้นที่ พัฒนาทักษะให้เขาสามารถเป็น “โค้ช” และทำหน้าที่เป็น “กลไก” เชื่อมต่อกับหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งเป็นกุญแจสู่ความยั่งยืนมากกว่า โดยต้องมีการสร้างเป้าหมายร่วมกันระหว่างกลไกขับเคลื่อนงานให้ชัดเจน และปรับ Mindset เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับคนในพื้นที่ให้ตรงกันก่อน

“

การสร้างพื้นที่ในการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้
อย่างกลไกโค้ชและกลไกครอบครัวต้นรู้
เป็นก้าวสำคัญที่เกิดจากพลังร่วมของคนในชุมชน
และภาคประชาสังคม

”

ดังตัวอย่างเทศบาลตำบลคลองแงะ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ซึ่งมี นางสุลลภวิ ข่างพุด ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เข้ามาร่วมเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ ได้แลกเปลี่ยนในประเด็นนี้ไว้ว่า บทบาทของหน่วยงานท้องถิ่นที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อนต้องเปลี่ยน Mindset การทำงานใหม่ เปลี่ยนจากการสงเคราะห์เป็นการจัดสวัสดิการที่เอื้อต่อโอกาสในการเรียนรู้ของคนในพื้นที่ทุกช่วงวัย โดยรัฐมีหน้าที่สนับสนุนให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเสมอภาค

“ในพื้นที่ ทต.คลองแงะ นำหลักการทำงานผ่านกลไกโค้ชหรือการสร้างครูนอกระบบมาปรับใช้ในการเคลื่อนงาน โดยเราจะเรียกว่า “บอส” ซึ่งมาจากคณะกรรมการชุมชน 11 คน ที่ผ่านการฝึกฝนทักษะการเป็นโค้ช ร่วมทำหน้าที่เป็นคนกลางในการสื่อสารและดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ที่ต้องการความช่วยเหลือและการหนุนเสริมอีก 50 คนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ การดูแลสุขภาพ หรือการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ”

หรือในพื้นที่เทศบาลเมืองปาดังเบซาร์โค้ชชุมชนและคณะทำงานในพื้นที่ก็ได้มีการเชื่อมโยงภาคเอกชน หรือผู้ประกอบการในพื้นที่ที่เข้ามาร่วมเป็นกลไกในการสนับสนุนโอกาสแก่ผู้ร่วมเรียนรู้ด้วยเช่นกัน โดยการเอื้อเฟื้อพื้นที่สำหรับจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ในชุมชน ทำให้มีพื้นที่ประกอบอาชีพและเกิดรายได้ประจักษ์ขึ้นมาได้

นอกจากการสานพลังร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นจะเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอสะเดาแล้ว ทางด้านอำเภอจะนะ ก็ใช้แนวทางนี้ในการขับเคลื่อนงานเช่นกัน โดยจากจุดเริ่มต้นในตำบลแค อำเภอจะนะ คณะทำงานวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ ได้นำหลักการทำงานผ่านกลไกโค้ชหรือการสร้างครูนอกระบบขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่ตำบลคู และตำบลท่าหม่อไทรด้วยเช่นกัน โดยปิดกั้นความยั่งยืนผ่านการ “สร้างกลไกสภาเสมอภาค 3 ตำบล” มีคณะทำงานจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลคู และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหม่อไทร เข้ามาร่วมเป็นกลไกขับเคลื่อนงานร่วมกับโค้ชชุมชน ที่มีการวางแผนทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ดังเช่น การขยายผลในพื้นที่ตำบลคู อำเภอนะนง จังหวัดสงขลา เป็นตัวอย่างของการทำงานเชื่อมต่อกันระหว่างกลไกโค้ชชุมชนกับครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบล โดยครูจากรุวรรณ พาทูรัตน์ ได้สะท้อนในประเด็นนี้ไว้ว่า เป้าหมายของครู สกร. และโค้ชชุมชนเป็นเรื่องเดียวกันคือ การพาเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่กลับเข้าสู่เส้นทางของการเรียนรู้ทั้งวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต ดังนั้น “กลไกโค้ชชุมชน” จึงเข้ามาช่วยเติมเต็มช่องว่างในการเข้าถึงตัวเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เพราะโค้ชคือคนที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งบางคนเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นพ่อแม่ หรือเป็นเพื่อน จึงรู้จักบริบทและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีที่สุด และนำพาให้ครู สกร. เข้าถึงตัวเยาวชนได้ง่ายขึ้น ซึ่งการสร้างกลไกโค้ชชุมชนเข้ามามีการจัดการศึกษานอกระบบนั้นเป็นรูปแบบสำคัญที่จะนำไปขยายผลต่อกับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบลในพื้นที่ 14 ตำบลในอำเภอนะนงต่อไป

“ห้องเรียนชุมชน” พื้นที่กลางของการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้

นอกจากการสร้างกลไกโค้ชชุมชน/ครูนอกระบบ หรือการเชื่อมต่อกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและท้องที่ เพื่อขยายผลการขับเคลื่อนงานส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่จังหวัดสงขลา อีกหนึ่งกลไกที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งก็คือ “ห้องเรียนชุมชน” ซึ่งทำหน้าที่เป็น “พื้นที่กลาง” ที่ทำให้เกิดความรู้สึกลดทอดภัย และพร้อมเปิดรับคนทุกช่วงวัยเข้ามาเรียนรู้และเติบโตร่วมกันอย่างเสมอภาค ดังเช่นการทำงานในพื้นที่เทศบาลตำบลปริง อำเภอสะเตา จังหวัดสงขลาที่มีการใช้กลไกโค้ชทำหน้าที่ “ครูนอกระบบ” อย่างสมบูรณ์แบบจากการผนึกกำลังความร่วมมือกับอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปริงได้ใช้พื้นที่โรงเรียนในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ เปิดเป็นห้องเรียนชุมชนเพื่อจัดการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ตามความสนใจ โดยมีข้อแม้ว่าเยาวชนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ต้องรวมตัวให้ได้ 3 คนขึ้นไป เพียงเท่านั้นก็สามารถเรียนรู้ได้แล้ว

ส่วนในพื้นที่อำเภอนะนง จังหวัดสงขลา มีตัวอย่างการทำงานในพื้นที่ตำบลท่าหมอไพร อำเภอนะนง โดยนายภักดิ์ รักหมัด นายก อบต.ท่าหมอไพร ก้าวเข้ามาเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญด้วยตัวเองสานต่อแนวทางจุดประกายการเรียนรู้ด้วย “สัมจุก”

ให้เยาวชนนอกระบบการศึกษาได้ออกจากกระท่อมขอบรั้วมาเจอโลกกว้างบูรณาการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน อบต.ท่าหมอไพร ทั้งยังจัดสรรงบประมาณ บางส่วนสำหรับพัฒนาพื้นที่ว่าง 6-7 ไร่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นำร่องด้วยเรื่องสัมจุกและชันโรง เปิดโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและทุกคนในพื้นที่

ฉกเช่นการเคลื่อนงานในพื้นที่ตำบลแค ซึ่งได้ก้าวนำความเสมอภาคโดยจัดตั้ง “วิทยาลัยสัมจุก” ขึ้นมาเมื่อ 2 ปีก่อนหน้านั้น ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้ให้กับคนในและนอกพื้นที่มากมาย และในปัจจุบันนายอาหมัด หินเหม นายก อบต.แค ได้มีการบรรจงานทุนเสริมการเรียนรู้ผ่านวิสาหกิจชุมชนสัมจุกจะนะ ลงในแผนงานของ อบต.แค 3 ปี โดยจัดสรรทุนสนับสนุนปีละ 15,000 บาท ถึงแม้จะเป็นงบประมาณที่ไม่มากมายนัก แต่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นเอง

“ในบทบาทโค้ชชุมชนที่ใกล้ชิดผู้ร่วมเรียนรู้กว่าใคร เราค้นพบบทเรียนสำคัญว่า จริง ๆ เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในชุมชนหลายคนมีศักยภาพ เพียงแต่ที่ผ่านมาเราไม่มีพื้นที่กลาง หรือพื้นที่ปลอดภัยให้เขาได้แสดงศักยภาพ และปลดปล่อยตัวเองออกมาในแบบที่เขาเป็น” นายจิตรกร เดชะหวัง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 โค้ชในตำบลท่าหมอไพร กล่าวเสริม

ร่วมส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้สู่วงกว้างโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน

อย่างไรก็ตาม กว่าจะเกิดเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่จังหวัดสงขลา รวมถึงพื้นที่อื่น ๆ ในภาคใต้เช่นนี้ได้นั้น เบื้องหลังยังมี กศศ. และมีทีมทุนเสริมทางวิชาการภาคใต้คอยทำหน้าที่จุดประกายการทำงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้และคณะทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

มาโดยตลอด โดย นายสมพงษ์ หลีเคราะห์ หัวหน้าทีมทุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ กล่าวว่า ทีมทุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ได้นิยามการจัดการเรียนรู้โดยหน่วยจัดการเรียนรู้ว่าเป็น “การศึกษาทางร่วม” ที่นำไปสู่ “ทางรอด” โดยหน่วยจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนสถาบันการเรียนรู้ที่มีโค้ชหรือครูนอกระบบจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ร่วมเรียนรู้ซึ่งเปรียบเสมือนนักเรียน มีการเก็บข้อมูลและการประสาน

ภาคีเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมการทำงานผ่านพื้นที่กลาง เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้ฐานชีวิตและฐานอาชีพสามารถเดินไปด้วยกันได้ รวมถึงสามารถผลักดันให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาสามารถกลับเข้าสู่ระบบหรือสังคมได้อีกครั้งผ่านเส้นทางที่เขาเลือกเอง

“ความสำเร็จจากการทำงานกว่า 6 ปี ของทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับมูลค่าทางเศรษฐกิจมากไปกว่าการเปลี่ยนแปลงของคนหนึ่งคน ซึ่งหากผู้ร่วมเรียนรู้เกิดกระบวนการเรียนรู้ มองเห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถกำหนดทิศทางในอนาคตและพึ่งพาตัวเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมกับยกระดับและสร้างการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวได้ ก็นับว่าประสบความสำเร็จมากแล้ว”

ในท้ายที่สุด การสร้างกลไกที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นในพื้นที่และนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น อาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้สงขลาก้าวสู่จังหวัดจัดการตนเองได้ แต่จะสมบูรณ์และยั่งยืนยิ่งขึ้น ต้องมีการบูรณาการงานจากพื้นที่ที่เข้มแข็งเชื่อมต่อเข้ากับกลไกขับเคลื่อนงานในระดับจังหวัดต่อไปด้วย

ทั้งนี้ นายนิพนธ์ รัตนาคม นายกสมาคมอาสาสร้างสุข จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นอีกหนึ่งภาคีร่วมดำเนินงานของ กสศ. และเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสงขลา (Area-based Education: ABE) กล่าวว่า งาน ABE

เปรียบเสมือนแกนขาหนึ่งของกลไกจังหวัดสงขลาในการทำงานร่วมกับ กสศ. และพยายามที่จะสานพลังภาคีในพื้นที่ร่วมเกาะเกี่ยวกันไว้เพื่อที่จะได้ต่อเติมโอกาสในการเรียนรู้ให้กับคนสงขลาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมมากขึ้น เช่น ในพื้นที่วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ อำเภอจะนะ ก็ได้มีการฝึกกำลังคนระหว่างคนทำงาน ร่วมทำพื้นที่สร้างสรรค์ให้เป็นห้องสมุดเสมอภาค บริจาคหนังสือมาให้เด็กเยาวชนและผู้ปกครองในพื้นที่ได้อ่านและเรียนรู้ร่วมกัน เพราะการอ่านหนังสือเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยลดโอกาสในการหลุดจากระบบการศึกษาของเด็กและเยาวชนได้

นอกจากนี้ ABE จังหวัดสงขลา ยังร่วมขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ด้วย ซึ่งจากฐานข้อมูลเราพบว่าจังหวัดสงขลา มีตัวเลขเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาประมาณ 23,000 คน ดังนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ การเชื่อมต่องาน โดยไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เรียนรู้ของวิทยาลัยสัจจก หรือพื้นที่เรียนรู้ทักษะการดูแลผู้สูงอายุ iMedCare รวมถึงหน่วยจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่จะกลายเป็นพื้นที่รองรับและทำหน้าที่ร่วมส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ทั้งในด้านทักษะวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต ให้กับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาจากการขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ได้เต็มที่

อ้างอิง: ¹ <https://community.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/04/Book-คู่มือแลกเปลี่ยนเรียนรู้-สงขลา.pdf>

² <https://songkhla.mol.go.th/news>

³ ดร.ไกรยส ภัทราวาท ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางการศึกษาในปี 2568 ในงาน Equity Forum 2025 “ประเทศไทยกับการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568

“

กลไกการทำงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา สามารถเคลื่อนกระบวนคน เคลื่อนกระบวนความคิด และเคลื่อนการจัดการที่ขยายผลจากตำบลไปสู่อำเภอ และจังหวัดได้

จริง ๆ แล้ว การที่ชุมชนเข้มแข็งและมีความสุขนั้นยังไม่พอ แต่ทำอย่างไรจะขยายกระบวนกรแบบนี้ออกไปให้มากกว่าเดิม ดังนั้นในฐานะคนทำงานทั้ง กสศ. และภาคีเครือข่าย

อาจต้องมาทบทวนว่า เราจะทำอะไรร่วมกันต่อไปได้บ้าง ผลัดกันหนุน ผลัดกันนำ ซึ่งหากทำได้ รอยต่อก็จะไม่มี และเมื่อไม่มีรอยต่อ ความเสมอภาคก็จะเกิดขึ้นในที่สุด

”

นายภัทร คำพิทักษ์

ที่ปรึกษาราชการบริหาร และอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชน และแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

จุดตั้งต้นของการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือ การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเรียนรู้ ได้เลือกทำในสิ่งที่ตนสนใจก่อน จากนั้นมีโค้ชทำหน้าที่ หนุนเสริมเติมเต็ม ซึ่งวิธีการนี้จะกลายเป็นแรงผลักดันให้เขา ก้าวไปได้ไกลมากกว่าที่เราคิด ผมจึงคิดต่อยอดความท้าทาย โดยการเชื่อมประสานการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากเพื่อน ๆ ในต่างตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เชื่อมโยงการเรียนรู้ ไปสู่ภาพที่กว้างขึ้น ซึ่งหากทำได้ก็จะเป็นการบูรณาการและ ส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ให้ครอบคลุมไปถึงทุกคนในพื้นที่ได้จริง ๆ

”

นายสรวิศ ไพบูลย์รัตนาก

กรรมการบริหาร และอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชน และแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

กระบวนกรเรียนรู้สำคัญของพื้นที่สงขลา คือ การยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสให้มาเป็นโค้ช ซึ่งล้วนเกิดจากแกนนำหรือคนในชุมชนที่อาสาเข้ามาเป็นคณะทำงาน เพราะเราปฏิเสธไม่ได้ว่าคนในชุมชนรู้จักพื้นที่ที่ดีที่สุด ฉะนั้นเมื่อเขารู้ปัญหาและเห็นสาเหตุ เขาจะเข้าไปแก้ปัญหานั้นได้ทันที ดังนั้นการเปิดโอกาสให้คนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาจึงเป็นเรื่องที่ตรงตามมาก ทำให้เขาได้พัฒนาทั้งตนเอง และชุมชนเป็น “พลังทางสังคม” ที่จะทำให้ชุมชนพื้นที่เข้มแข็งมากขึ้น และเมื่อชุมชนเข้มแข็ง ไม่ว่าอนาคตจะต้องเผชิญกับวิกฤตใด ๆ ก็จะสามารถรับมือกับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง

”

นายโชคชัย ลัมประดิษฐ์

อนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชน และแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

การเคลื่อนงานโดยภาคีเครือข่ายของจังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการนี้นับว่ามาถูกทางแล้ว

เป็นการพัฒนาที่เริ่มต้นจากตนเองและครอบครัว

เพราะผมเชื่อมาตลอดว่าครอบครัว

เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่เล็กที่สุดของสังคม

ดังนั้น สังคมจะมั่นคงและประเทศจะแข็งแรงได้

ต้องเริ่มจากทำครอบครัวให้เข้มแข็งก่อน

อีกทั้งการมีกลไกโค้ชในพื้นที่คือ หัวใจสำคัญ

เพราะงานพัฒนาจะสำเร็จได้ต้องเกิดการระเบิดจากข้างใน

เริ่มต้นจากความเข้มแข็งของคนในพื้นที่ร่วมกันทำ

ด้วยพลังของพลเมืองตื่นรู้ ไม่ใช่การทำตามคำสั่ง

หรือนโยบายจากส่วนกลาง

”

นายเอ็นนู ช่อสุวรรณ

อนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาเยาวชน และแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

ภารกิจของกรมส่งเสริมการเรียนรู้และเครือข่ายร่วมในจังหวัดสงขลา

มีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาศักยภาพของชุมชน

และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อให้คนในพื้นที่ได้เข้าถึงการศึกษาที่เท่าเทียม

และทำให้ทุกภาคของชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

ทั้งนี้โอกาสที่ได้เรียนรู้จากการทำงานของจังหวัดสงขลาครั้งนี้

ทำให้ได้ทบทวนในเรื่องการปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เข้มแข็งขึ้น

แต่ลำพัง สกร. คงไม่สามารถทำคนเดียวได้

จึงต้องอาศัยพันธมิตรและเครือข่ายมาร่วมมือกัน

”

นางยุพิน บัวคอม

รองอธิบดีกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) กระทรวงศึกษาธิการ

“

สิ่งที่ได้เรียนรู้ในการทำงานของพื้นที่สงขลา
มีเรื่องที่ยากชวนคิดก็คือ หากพูดเรื่องการยกระดับ
ซึ่งเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ
หรือการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย จะทำอย่างไรให้งานนี้
เป็นไปอย่างธรรมชาติ ทำให้มีชีวิต
เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมา
เมื่องานถูกยกระดับขึ้นไปเป็นกลไก
ในที่สุดก็จะถูกปัจจัยหลายอย่างเข้ามาบดบังความสวยงาม
และความมีชีวิตของสิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะเลือนหายไป

”

ศาสตราจารย์ ดร.นฤมล นิรากร

คณะทำงานกำกับทิศทางโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้
และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงานนอกระบบ กสศ.

“

สิ่งสำคัญที่พื้นที่สงขลากำลังทำอยู่
เป็น “วิถีคิดเชิงนิเวศ” เป็นการทำงานโดยผู้เล่นในพื้นที่
ลุกขึ้นมาลงมือปฏิบัติอย่างลึกซึ้งหลายชั้น ซึ่งจากประสบการณ์
ของการเข้าไปเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ จุดชี้ขาดอยู่ที่เจ้าของพื้นที่
ต้องลุกขึ้นมาทำหรือมาเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับบุคคลขึ้นมา
แต่ต้องอาศัยการหนุนเสริมที่มีคุณภาพ
เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำถามต่อมา สิ่งที่เราได้เรียนรู้
ในพื้นที่สงขลาเป็นปรากฏการณ์หรือเป็นชุดประสบการณ์
เพียงชุดหนึ่งเท่านั้น แต่ยังมีอีกหลายร้อยพื้นที่ซึ่งน่าสนใจว่า
เราจะทำให้สิ่งเล็ก ๆ ที่ใช่และงอกงามอย่างนี้
ให้สามารถขยายผลให้ใหญ่และรวดเร็วพอ
เพื่อเตรียมพร้อมปรับตัวต่อสถานการณ์วิกฤต
ที่กำลังเข้ามาสู่ชีวิตและสังคมของเราได้อย่างไร

”

ดร.สมคิด แก้วกิตวิชัย

ผู้จัดการโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน
และอาจารย์วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

“

“ห้องเรียนชุมชน” เป็นคำที่กว้าง
ซึ่งสามารถทำให้หลายหน่วยงานเข้ามาทำงานร่วมกันได้
เป็นต้นทุนที่ดีและเป็นโจทย์ท้าทายในการเคลื่อนงานต่อของ กสศ.
เพื่อขยายผลและส่งต่อนวัตกรรมดี ๆ
ออกไปสู่พื้นที่อื่น ๆ มากขึ้น แต่คำถามคือ
ทำอย่างไรกระบวนการขับเคลื่อนจะเป็นระบบยิ่งขึ้น
ทั้งกระบวนการทำงานและกลไกในพื้นที่
เพื่อให้เห็นบริบทพื้นที่เชิงลึก เห็นปัญหา เห็นความหลากหลาย
ของผู้ร่วมเรียนรู้ ทั้งครอบครัวและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
จึงอยากชวนให้ตำบลหรือเทศบาล
ขยับเข้ามาทำเรื่องฐานข้อมูลการเรียนรู้ร่วมกัน
ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการทำงานร่วมกันมากขึ้น

”

นางสาวรันวิธดา วงศ์ประสงศ์

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรม
เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ กสศ.

“

เนื่องจากโครงสร้างสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป
ทำอย่างไรจึงจะเปิดโอกาสให้ผู้คนได้มาพบปะพูดคุยกัน
สร้างโอกาสและพื้นที่ในการเรียนรู้ร่วมกันของคนแต่ละคน
โดยไม่ใช้การสร้างกลไกเพื่อการทำงาน
ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่ง
แต่คือกลไกที่เป็นการประกอบสร้างของระบบนิเวศใหม่
ทำให้ระบบนิเวศที่อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว
มีจุดที่พร้อมจะปรับตัวและโอบรับทุกชีวิต
ในโครงสร้างใหม่นี้ให้สามารถที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันได้

”

นายอิษฎ์ ปักกันติธรร

รักษาการผู้อำนวยการ
สำนักพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่ กสศ.

THE MOVEMENT

กลไกการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นระดับตำบล

สู่การขยายผลระดับพื้นที่

ภาพความสำเร็จของเด็กและเยาวชนกว่า 60 คน ที่ออกไปรับวุฒิการศึกษา สร้างความปลื้มปิติยินดีแก่ผู้คนที่อยู่ในห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ และเทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง เป็นอย่างมาก หลายคนเป็นพ่อแม่ บางคนเป็นญาติ บางคนเป็นเพื่อนร่วมชั้น ทุกคนมาเพื่อเป้าหมายเดียวกันคือ ร่วมแสดงความยินดีที่เพื่อน หรือลูกหลานเรียนจบ และได้รับวุฒิการศึกษา

แต่กว่าจะมีภาพนี้ปรากฏต่อสายตาทุกคน ทั้ง 2 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ และเทศบาลตำบลลำปางหลวง เริ่มต้นส่งสมประสบการณ์การทำงานในพื้นที่จากการดำเนินโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน กระทั่งปี 2566 ได้ยกระดับการทำงานไปสู่โครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่ขยายขอบเขตการทำงานไปสู่เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ในโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ตามนโยบายของรัฐบาล

ห้องเรียนชุมชนสำหรับคนทุกช่วงวัย

ปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ไม่ได้แก้ได้เพียงชั่วข้ามคืน หากแต่ต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากผู้เล่นคนสำคัญอย่างหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ปัญหานี้ถูกยกระดับให้เป็นเรื่องสำคัญที่ดึงให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม กระทั่งสามารถแก้ไขปัญหาค้นพบทุกมิติ

ดังนั้น ตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ นำโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ ที่อาสาเข้ามาทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้จนสามารถพลิกพื้นที่ทำเกษตรด้วยสารเคมีเข้มข้นให้กลายเป็นพื้นที่ต้นแบบด้านการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์แบบครบวงจร และได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand ภายในระยะเวลา 1 ปี ทั้งยังสามารถขยายตลาดไปยังโรงเรียน ที่อปสช.เปอร์มาร์เก็ต และรวมกลุ่มคนในชุมชนจัดตั้ง “สหกรณ์การเกษตรพืชผักอินทรีย์หนองสนธิ จำกัด”

เปิดห้องเรียนเกษตรอินทรีย์...สร้างอาชีพ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้คนในชุมชน

กว่าจะมาถึงวันนี้ ปฏิเสธไม่ได้ว่าความสำเร็จส่วนหนึ่ง เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนงานโดย อบต.หนองสนธิ นำโดย นายสมเกียรติ สารระ หัวหน้าสำนักปลัด อบต.หนองสนธิ ที่ทำโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานต่อเนื่อง 3 ปี และในปี 2566 ได้ยกระดับการทำงานไปสู่โครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่น ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ปีที่ 1 (2562) เราเห็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นมาจากกลุ่มคนที่มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีกัน หลายคนที่เคยทำข้าวอินทรีย์มาก่อน ก็นำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการทำงานเรื่องผักอินทรีย์ ส่วน อบต. ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ให้กลุ่มบริหารจัดการกันเอง สิ่งที่เกิดขึ้นคือ เกิดการจัดการตนเอง และเกิดการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาให้ความรู้ เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุรินทร์ มาช่วยออกแบบแผนการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสุรินทร์ให้ความรู้ เรื่องศัตรูพืช สหกรณ์จังหวัดเข้ามาช่วยพัฒนากลุ่มวิสาหกิจเป็นสหกรณ์ เป็นความสามัคคีของคนทั้งจังหวัดที่ร่วมมือกัน ทำให้สหกรณ์การเกษตร พืชผักอินทรีย์หนองสนธิ จำกัด พัฒนาเป็น “ต้นแบบ” การบริหารจัดการกลุ่มสหกรณ์ที่หลายหน่วยงานสนใจเข้ามาเรียนรู้

ปีที่ 2 (2563) ขยายแนวคิดการปลูกผักอินทรีย์ ทั้งการขยายพื้นที่ การผลิต ขยายผู้ร่วมเรียนรู้ และขยายตลาดให้กว้างขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรกลุ่มเดิมได้ทดลองปลูกพืชให้ครบทุกฤดูกาล รวมถึงยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้เดิมขึ้นมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่

ปีที่ 3 (2564) ผลจากการสั่งสมองค์ความรู้และการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ การลดผลผลิตถูก ผสมความร่วมมือจาก ภาคีเครือข่ายในพื้นที่นำไปสู่การจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์” ให้คนในชุมชนใช้เป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพเกษตรอินทรีย์

เดินทางขับเคลื่อนงานเยาวชน... เปลี่ยน “ภาระ” เป็น “พลัง”

ที่ผ่านมา อบต.หนองสนธิ มีทุนเดิมในการสร้างความรู้ด้านทักษะอาชีพ และชีวิตให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบและผู้สูงอายุ ซึ่งในปี 2566 ได้ขยับมาทำงานกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงหลุด และเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพราะเขาเป็นคนที่จะต้องดูแลหนองสนธิในอนาคต คณะทำงานจึงมุ่งมั่น เปลี่ยนภาระเป็นพลัง ให้เยาวชนเหล่านี้มองเห็นคุณค่าในตัวเองและก้าวออกมาเป็นกำลังร่วมในการพัฒนาชุมชน

โดยมีแนวคิดในการทำงาน คือ “จริงใจ-ให้คุณค่า” มองเห็นว่าพวกเขา มีตัวตน ผ่านการทำงาน 3H ได้แก่ Heart พัฒนาใจและส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ ตามที่ใจต้องการ Head ระดมสมองและวางแผนการทำงานร่วมกัน Hand ลงมือทำ ทำผู้สนับสนุนทั้งในและนอกพื้นที่ คอยให้คำปรึกษาอยู่เคียงข้าง พร้อมทั้งหนุนเสริมทักษะทั้งวิชาชีพ วิชาชีวิต และวิชาการ

**ให้มองทุกสิ่งเป็นสนามทดลองของชีวิต
ทุกอย่างล้วนเป็นบทเรียนให้เขาได้เรียนรู้
ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และทำให้ดีขึ้นในอนาคต
ก็ยังยังทำงานร่วมกับผู้ปกครอง
ด้วยการจัดเวทีอบรมความรู้
และส่งเสริมให้ทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน
และชุมชน**

วิชาชีพ เน้นจัดกิจกรรมฝึกอาชีพตามความสนใจโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีเงื่อนไขคือ ต้องสร้างรายได้ทันที เช่น การตัดผม การเลี้ยงและแปรรูปไก่ การเพาะเห็ด เกษตรกรรม การขายของมือสองและขายออนไลน์ งานช่าง งานก่อสร้าง การควบคุมเครื่องเสียง การเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการ ฯลฯ โดยมีพื้นที่กลางในชุมชนให้ได้ลงมือปฏิบัติจริง มีครูภูมิปัญญาหรือผู้ใหญ่ใจดี ทั้งในและนอกพื้นที่มาให้ความรู้แบบสหวิทยาการ เช่น พาผู้ใหญ่ใจดี มาให้ความรู้ร่วมกับปศุสัตว์ในการเลี้ยงไก่เป็นเวลา 60 วัน ซึ่งอาจจะดีบ้าง ล้มเหลวบ้าง โกงตาย ขาดทุน หรือทะเลาะกันเองในทีม แต่ก็ให้มองทุกสิ่ง เป็นสนามทดลองของชีวิต ทุกอย่างล้วนเป็นบทเรียนให้เขาได้เรียนรู้ ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น และทำให้ดีขึ้นในอนาคต ทั้งยังทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ด้วยการจัดเวทีอบรมความรู้และส่งเสริมให้ทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน และชุมชน เพื่อให้เข้าใจแผนการพัฒนาเยาวชน และมีกองทุนสวัสดิการชุมชน ให้ครอบครัวกู้ยืมประกอบอาชีพได้โดยไม่เสียดอกเบี้ย

วิชาชีวิต เป็นการสานพลังแกนนำ “เยาวชนหนองสนธิจิตอาสาพลัส” โดยรวบรวมเยาวชนทั้งในระบบ นอกระบบ และเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา มาเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนรู้จัก ค้นเคย และพากันเดินไปสู่เส้นทางที่ดีขึ้น ทั้งยังร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เช่น สถาบันยุวโพธิชน จัดค่ายเยาวชนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ค้นหาตัวตน และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ หนุนเสริมให้เยาวชนมองเห็นคุณค่าและศักยภาพ ในตัวเอง ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และร่วมกันทำจิตอาสาในชุมชน เช่น ส่งเสริมให้เยาวชนมารวมตัวกัน ช่วยงานตามความถนัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา บ้างเสิร์ฟอาหาร ช่วยล้างจาน และบริการตัดผมฟรี ซึ่งแต่ละคนต่างได้รับทั้งค่าชมและเสริมพลังบวกกลับไป

วิชาการ หนุนเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนในระบบ ด้วยการส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตร โดย อบต.หนองสนธิ สนับสนุนงบประมาณในการเลี้ยงไก่ และวัวให้โรงเรียนมัธยมประจำตำบล เช่น โรงเรียนหนองสนทวิทยา ส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 5 เลี้ยงวัว เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้นำไปขายเพื่อนำมาเป็นทุนการศึกษา **เยาวชนนอกระบบการศึกษา** ส่งเสริมให้เลือกรเรียนตามเส้นทางที่สนใจ โดยเฉพาะผลักดันให้เข้าสู่ระบบ สกร. นอกจากนี้ยังหนุนเสริม**ครูในระบบ** ให้วางแผนแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุ โดยมีการหารือกับโรงเรียนในพื้นที่อย่างจริงจังถึงสาเหตุที่เยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมถึงพาคุณครูไปอบรมจิตตปัญญาศึกษาที่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา เพื่อให้เข้าใจและสามารถรับมือกับนักเรียนได้อย่างมีสติ

หนองสนธิ Zero Dropout

แม้การทำงานที่ผ่านมาจะประสบผลสำเร็จทั้งในแง่ของอาชีพ คนทุกช่วงวัยในตำบลหนองสนธิมีอาชีพที่ใช่และตอบโจทย์ชีวิต สามารถสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ หรือแม้แต่สภาพแวดล้อมในชุมชนก็ได้รับการฟื้นฟูให้ปลอดภัยจากสารเคมี รวมถึงตัวเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา และเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ก็หันมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อชุมชนร่วมกัน ทั้งยังมีเส้นทางชีวิตเป็นของตัวเองตามความเหมาะสม

แต่ถึงกระนั้น นายสมเกียรติ ก็ยังพบปัญหาว่าเยาวชนนอกระบบการศึกษาหลายคนไม่ต้องการเรียนต่อ แม้จะเป็นระบบของ สกร. ก็ตาม บางคนติดปัญหานายจ้างไม่ให้ลาไปสอบ บางคนต้องแก้อาการปวดท้องไม่ให้เห็นทาง บางคนต้องดูแลพ่อแม่ที่ป่วยติดเตียง หรือบางคนไม่ชอบเพราะไม่ตอบโจทย์ชีวิต แต่ละคนล้วนมีปัญหาแตกต่างกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ อบต.หนองสนธิ จึงเดินทางเชื่อมงานจัดตั้งอนุกรรมการพัฒนาเด็กและเยาวชน ในคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอจอมพระ เพื่อลงมาช่วยเหลือและหนุนเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในตำบลหนองสนธิ ซึ่งหากสำเร็จจะนำบทเรียนจากการทำงานร่วมกันไปพัฒนาต่อในระดับอำเภอจอมพระต่อไป

นอกจากนี้ ยังเชื่อมงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้กลายเป็นศูนย์ตามนโยบาย Thailand Zero Dropout โดยเริ่มจากใช้ “กลไกผู้ใหญ่ใจดี” ร่วมกันค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี รวมถึงผู้ด้อยโอกาสในตำบลหนองสนธิตามหมู่บ้านต่าง ๆ ด้วยการย่อขนาดตำบลออกเป็น 50 คุ่ม โดยให้ผู้ใหญ่ใจดีร่วมเป็นกำลังค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา คุ่มละ 2 - 3 คน

เมื่อค้นหาเด็กเจอแล้วจะรวบรวมเป็นชุดข้อมูลไว้ จากนั้นร่วมกันดูแลและส่งต่อโดยยึดหลักธรรมนูญตำบลในการทำประชาคมร่วมกับโรงเรียนหนองสนทวิทยา สกร. และตัวแทนกรรมการผู้ใหญ่บ้าน

ในการหาทางออกร่วมกัน เพื่อส่งต่อเยาวชนไปเรียนรู้ตามเส้นทางที่ชอบและมีโอกาสต่อยอดได้เร็วที่สุด ผ่านตาข่ายทางการศึกษาที่หนึ่งคือโรงเรียนหนองสนทวิทยา ดำเนินการสอนภายใต้โครงการ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ คือ 1. ส่งเด็กและเยาวชนกลับเข้าห้องเรียน 2. แจกใบงานให้ไปทำแล้วนำมาส่ง 3. เรียนแบบ Home School แต่หากเยาวชนไม่ต้องการเรียนในรูปแบบนี้ โรงเรียนจะออกเกรดให้นำไปสมัครเรียนต่อในตาข่ายทางการศึกษาที่สองคือ สกร.

แต่หากไม่ต้องการเรียนในรูปแบบ สกร. หรือไม่ต้องการใช้เวลากับการเรียนนาน ก็มีตาข่ายทางการศึกษาที่สามให้เลือกรเรียนคือ ศูนย์การเรียนรู้มาตรา 12 ตามหลักสูตร CYF หรือมูลนิธิส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน เช่น โรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถเรียนรู้ได้เรียนจบแล้วมีวุฒิการศึกษารองรับ ทั้งยังส่งเสริมให้มีการเก็บหน่วยกิตเพิ่มเติมจากการเทียบโอนประสบการณ์ผ่านการเรียนในห้องเรียนชุมชนกว่า 20 ห้องเรียนในตำบลหนองสนธิ ซึ่งนอกจากจะได้เรียนรู้หลากหลายอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนจากผู้ใหญ่ใจดีและเพื่อน ๆ ที่ยกระดับตัวเองเป็นวิทยากรแล้วยังเชื่อมโยงหลักสูตรให้เข้ากับ 8 กลุ่มสาระ เช่น ห้องเรียนการปลูกผักบุ้งแก้ว ห้องเรียนการเพาะพันธุ์โคโคราช ห้องเรียนการเลี้ยงไก่ขุน ห้องเรียนการทำไก่อบ ห้องเรียนการขายเสื้อผ้ามือสอง ห้องเรียนงานก่อสร้าง และห้องเรียนช่างตัดผม ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีตาข่ายทางการศึกษาที่สี่คือผู้ใหญ่ใจดี ที่จะคอยทำหน้าที่โอบอุ้มและดูแลเด็กและเยาวชนในพื้นที่ไปพร้อมกับป้องกันไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษาอีกครั้ง

โดยในปี 2568 อบต.หนองสนธิ ได้ผลักดันให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในตำบลหนองสนธิ เรียนจบและได้รับวุฒิการศึกษาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 31 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน ซึ่งปัจจุบันแต่ละคนต่างเลือกรเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือนำวุฒิการศึกษาไปสมัครงานและมี 20 คน ได้รับทุนจากมูลนิธิ เคเอฟซี ประเทศไทย เพื่อนำไปประกอบอาชีพต่อ

ในอนาคต อบต.หนองสนธิ วางแผนเพิ่มตาข่ายทางการศึกษาเพื่อรองรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้ได้เรียนตามเส้นทางที่ใช่ที่ชอบและตอบโจทย์ชีวิต ผ่านการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นในตำบล โดยมีศูนย์การเรียนรู้ CYF เป็นที่เลี้ยง รวมถึงเดินทางค้นหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาอายุไม่เกิน 25 ปี เพิ่มเติมจากการขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ที่กำหนดอายุไว้ไม่เกิน 18 ปี เพราะไม่ต้องการทิ้งใครไว้ข้างหลังเนื่องจากในชุมชนมีเยาวชนอายุ 19 - 25 ปี หลายคนหลุดออกจากระบบการศึกษาและยังเรียนไม่จบ

“เพราะการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ หากทุกคนมีการศึกษาจะมีทางเลือกที่ดี ไม่หันกลับไปเลือกทางที่มีดมนอก”

นอกจากนี้ยังวางแผนส่งเสริมให้ผู้ที่มีอายุเกิน 25 ปี ได้เรียนรู้ในห้องเรียนชุมชน ผ่านการเป็นทั้งผู้ใหญ่ใจดี วิทยากร หรือแม้แต่เป็นผู้เรียนที่ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับเยาวชน และสามารถขอวุฒิการศึกษาผ่านการทำโครงการอาชีพได้

“เมื่อก่อนเราคิดว่า Thailand Zero Dropout เป็นเรื่องเพ้อฝัน แต่เมื่อได้ลงมือทำจริง ๆ มันเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ทำได้จริง เห็นผลจริง ไม่ใช่แค่คำนโยบายลอย ๆ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ก็ได้มาจากการลองผิดลองถูกและตกผลึกร่วมกันกับภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ โดยเฉพาะภาคีจาก อบต. ต่าง ๆ ในโครงการฯ ซึ่งในอนาคตเราจะถอดบทเรียนนี้ไปช่วยเพื่อน ๆ ต่างตำบลและครอบคลุมไปถึงระดับอำเภอให้ได้ เพื่อที่เราจะได้เป็นอำเภอ Zero Dropout ไปด้วยกัน” นายสมเกียรติ กล่าวทิ้งท้าย

“ลำปางหลวงโมเดล” จากทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสู่ Thailand Zero Dropout

เทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดลำปาง เริ่มงานแรกภายใต้โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ปี 2564 นำโดย “หมอดู๋” หรือ นายสันติพงษ์ ศิลปสมบูรณ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข

และสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดลำปาง

“ปีที่ 1 และ 2 เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ด้านอาชีพ ร่วมกับกลุ่มคนพิการ กลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงานนอกระบบ และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเข้ามาเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ว่าร้อยละ 10 ผ่านการเพาะเห็ด ปลูกผัก ทำปุ๋ยหมัก และสานโคม ผลที่เกิดขึ้นคือ นอกจากเกิดศูนย์เรียนรู้ด้านอาชีพแล้ว ผู้ร่วมเรียนรู้อย่างมีรายได้จากการปลูกผัก การแปรรูปผลผลิต คนกินผัก สุขภาพดี คนปลูกก็มีสุขภาวะที่ดีเช่นกัน”

ปีที่ 3 เทศบาลตำบลลำปางหลวง ยกระดับการทำงานภายใต้โครงการพัฒนาแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา กสศ. โดยมีภารกิจสำคัญคือ การสร้าง “ตัวแบบ” ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ โดยใช้ต้นทุนที่มีในชุมชน อาทิ ทุนทรัพยากร ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น จนเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

“ปีที่ 3 เราสร้างเงื่อนไขว่า เด็ก ๆ ต้องพาผู้ปกครองมาเรียนรู้ด้วย เหตุผลเพราะผู้ปกครองเปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนตัวตนของเด็ก เราจึงให้เยาวชนและผู้ปกครองหรือครอบครัวมาออกแบบการเรียนรู้ และวางแผนร่วมกันว่า เด็กอยากเป็นอะไร ผู้ปกครองและครอบครัวจะสนับสนุนเรื่องอะไรได้บ้าง ตัวอย่างกรณี น้องยูฟายากเป็นทหาร จึงไปสมัครเป็นทหารเกณฑ์ เพราะอยากเป็นนายสิบ หลังจบการเกณฑ์ทหารก็สามารถนำวุฒิ ม.6 ไปสมัครเรียนต่อที่โรงเรียนนายสิบได้ จะเห็นว่าการทำงานสามารถเชื่อมโยงกลไกที่เราจัดตั้งขึ้น โดยนำประสบการณ์การทำงานทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานมาต่อยอด”

เนื่องจากเป็นการขยับมาทำงานกับกลุ่มเยาวชนเต็มรูปแบบ จึงต้องมีการลงนามความร่วมมือกับหลายหน่วยงาน เช่น สมัชชาการศึกษานครลำปาง บ้านพักเด็กและครอบครัว เครือข่าย อปท. ในพื้นที่ สาธารณสุข สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ฯลฯ นำกระบวนการเรียนรู้จากการทำงานส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน มาวิเคราะห์ Stakeholder และเริ่มวางระบบหรือกลไกสนับสนุนร่วมกัน โดยระบบหรือกลไกสนับสนุน ประกอบด้วย ทีมทำงานในพื้นที่ ได้แก่

อสม. และ อพม. ทำหน้าที่สำรวจและค้นหากลุ่มเป้าหมาย ขณะที่เทศบาลตำบล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ประสานงานและสนับสนุนงบประมาณในการทำงาน ส่วนระดับนโยบายจะทำหน้าที่รับฟังผลการดำเนินงานหรือแนวทางการทำงาน จากนั้นนำไปแปลงเป็นนโยบายเพื่อสนับสนุนคณะกรรมการในฝ่ายปฏิบัติการต่อไป

บูรณาการการทำงานเชิงพื้นที่

เห็นได้ว่า เทศบาลตำบลลำปางหลวง ขับเคลื่อนงานเพื่อการพัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ มาโดยตลอด โดยนำประสบการณ์จากการทำงาน 2 โครงการภายใต้การสนับสนุนของ กสศ. ได้แก่ โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และโครงการพัฒนาแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา มาบูรณาการการทำงานร่วมกับโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดลำปาง เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล และตั้งเป้าเป็น “ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้”

“

ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของ “หุ้นส่วนทางการศึกษา” ภายใต้โครงการพัฒนาแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา ของเทศบาลตำบลลำปางหลวง ร่วมกับโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School

”

เมื่อเข้าสู่การทำงานปีที่ 4 (ปัจจุบัน) แม้จะมีกลไกการทำงานที่เป็นต้นทุนเดิม แต่พบว่ายังมีบางเงื่อนไขที่ไม่ตอบโจทย์ โดยเฉพาะการออกแบบการศึกษาและการเรียนรู้ จึงประสานงานไปยังศูนย์การเรียนรู้ CYF เข้ามาช่วยออกแบบการเรียนการสอน และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ โดยมี อพม. (อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ทำหน้าที่ค้นหาเด็ก และโรงเรียนทำหน้าที่ออกวุฒิการศึกษา ผ่านการสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา กลับเข้าสู่การเรียนรู้อีกครั้ง ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือของ “หุ้นส่วนทางการศึกษา” ภายใต้โครงการพัฒนาแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา ของเทศบาลตำบลลำปางหลวงร่วมกับโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School โดยมีเยาวชนสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน ซึ่งมีพิธีมอบวุฒิการศึกษาไปเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2568 ที่ผ่านมา

ความร่วมมือที่เกิดขึ้นทำให้ภาพการเชื่อมงาน Thailand Zero Dropout ชัดเจนมากขึ้น พร้อมกับเชิญ อปท. จาก 9 ตำบลในพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ เข้ามาเป็นเครือข่ายเรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกัน เพราะลำปางเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำได้ เนื่องจากเด็กย้ายที่อยู่อาศัยบ่อย จึงต้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพราะหากทั้งองคาพยพช่วยพร้อมกันก็จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาพรวมได้โดยทำงานภายใต้ “เกาะคาโมเดล” ที่มีนายอำเภอเป็นแกนนำขับเคลื่อนงาน

ตั้งเป้า “ตำบลเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีชุมชนเป็นฐาน”

จากการทำงานภายใต้โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน สู่โครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่น ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา และโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดลำปาง มีบทเรียนสำคัญที่คณะทำงานเทศบาลตำบลลำปางหลวงได้รับคือการแสวงหาภาคีเครือข่าย ซึ่งต้องเป็นภาคีที่มีอุดมการณ์เหมือน ๆ กัน มาทำงานร่วมกัน โดยมีเทศบาลตำบลลำปางหลวงเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน “เหนียวแน่น” ให้ทุกองคาพยพมาทำงานร่วมกัน พร้อมกับเปลี่ยนสำนักงานสาธารณสุขเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายปลายทางคือ “ตำบลเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีชุมชนเป็นฐาน”

นายสันติพงษ์กล่าวต่อว่า วันนี้เรานำงานที่ได้รับการสนับสนุนจาก กสศ. มาบูรณาการร่วมกัน เช่น วิทยาลัยเทคนิคลำปาง ภายใต้โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน โครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งทุกคนล้วนได้รับผลการดำเนินงานตามเป้าหมายของโครงการ ตัวอย่างเช่น อปท. อื่น ๆ เมื่อเห็นเราขยับไปได้ดี ก็ค่อย ๆ เริ่มทำงานกับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาบ้าง เนื่องจากเห็นแล้วว่าเด็กเริ่มกลับมาเรียนหนังสือ เพราะอยากได้วุฒิการศึกษาไปทำงานหรือศึกษาต่อ

“

วันนี้ภาพการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
หนองสนิก อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
และเทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา
จังหวัดลำปาง ถูกยกระดับเป็นการทำงานระดับพื้นที่
โดยมีจุดหมายสำคัญคือ การสร้างการเรียนรู้
ที่ยืดหยุ่นสำหรับคนทุกช่วงวัย

”

จากจุดเริ่มต้นของการขับเคลื่อนงานสร้างการเรียนรู้จาก
ฐานทุนชุมชนในระดับตำบล ผลจากการสังมประสพการณ์ในการทำงาน
มองหาโอกาส พยายามเชื่อมโยงและถักทอภาคีเครือข่ายจากในและ
นอกพื้นที่ ก้าวสู่การบูรณาการการทำงานร่วมกันกับภาคีจากหลายภาคส่วน
ส่งผลให้วันนี้ภาพการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนิก
อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ และเทศบาลตำบลลำปางหลวง
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ถูกยกระดับเป็นการทำงานระดับพื้นที่
โดยมีจุดหมายสำคัญคือ การสร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสำหรับ
คนทุกช่วงวัย

...

COMMUNITY - BASED Learning

ห้องเรียนชุมชน

การส่งต่อโอกาสการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด

เพราะเชื่อว่า การศึกษาและการเรียนรู้จะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน จึงพัฒนากลไกการจัดการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย หรือ “หน่วยจัดการเรียนรู้” เพื่อหารูปแบบการสร้างการศึกษาทางเลือกเพื่อออกแบบการเรียนรู้ผ่าน “ห้องเรียนชุมชน” ด้วยองค์ความรู้จากฐานทุนชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้จากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ และหลายช่วงวัย มีแนวทางในการประกอบอาชีพ ตามศักยภาพและความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยเรื่องราวที่น่าสนใจต่อไปนี้คือตัวอย่างห้องเรียนชุมชนจาก 4 พื้นที่ ซึ่งมีองค์ความรู้และบริบทการเรียนรู้แตกต่างกัน

ห้องเรียนชุมชนสำหรับกลุ่มเปราะบาง

ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในพื้นที่สีแดง มีอาณาเขตติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มักถูกใช้เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดขนาดใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ความมั่นคงที่ต้องคอยเฝ้าระวังยาเสพติดอยู่ตลอดเวลา ด้วยสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ชาวดาราอั้งหรือปะหล่อง กลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้านห้วยจะนูเข้าไปข้องเกี่ยวกับขบวนการค้ายาเสพติด เป็นทั้งผู้ค้าและผู้เสพจำนวนมาก

เพื่อให้ผู้บำบัดยาเสพติดมีความมั่นคงในชีวิตและจิตใจ ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิตติคุณ นิยมสรี วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผู้รับผิดชอบโครงการสร้างอาชีพจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากรชุมชน

กลุ่มผู้บำบัดยาเสพติดและผู้สูงอายุ ตำบลม่อนปิ่น จึงได้วิเคราะห์บริบทชุมชน ผสมผสานความต้องการและความสามารถของผู้ร่วมเรียนรู้ เพื่อนำมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ ตรงใจ สามารถนำไปประกอบอาชีพดูแลตนเองและครอบครัวได้ และเกิดการตระหนักรู้ ไม่กลับไปสู่วังวนของยาเสพติดอีกครั้ง นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้สูงอายุในพื้นที่ให้มีกิน มีกิน มีรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วย

ด้วยความประมาทและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล จึงต้องออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปด้วยความยืดหยุ่น เข้าใจ ตอบโจทย์เงื่อนไขวิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของผู้ร่วมเรียนรู้เป็นสำคัญ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมด้วย “ธรรมะบำบัด” จากเจ้าอาวาส ซึ่งเปรียบเสมือนผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวตราดมาเป็นคนกลางในการรวมกลุ่มให้ทุกคนพร้อมเปิดกาย เปิดใจ และเปิดรับการเรียนรู้

รวมถึงใช้วันพระใหญ่ซึ่งเป็นวันหยุดของชาวตราดมาเป็นวันจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้แทนวันธรรมดา เพื่อให้ผู้ร่วมเรียนรู้มีเวลาในการประกอบอาชีพ ทั้งยังปรับกระบวนการเรียนรู้จากเรียนรวมเป็นเรียนแยก เพราะมีกำแพงภาษาของผู้สูงอายุและชาวตราดที่ไม่ใช้ภาษาเดียวกัน และผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเรียนรู้ช้ากว่าคนหนุ่มสาวจึงต้องทบทวนหลายครั้ง ใช้เวลาอธิบายมากขึ้น ตัวหนังสือต้องใหญ่และเด่นชัด ส่วนชาวตราดจะใช้ภาพประกอบมากกว่าตัวหนังสือ

ในส่วนของการเรียนรู้เรื่องอาชีพจะใช้ “ผลิตภัณฑ์สมุนไพร” เป็นเครื่องมือ เนื่องจากบริเวณโดยรอบรายล้อมไปด้วยสวนส้ม มีส้มไม่ได้มาตรฐานถูกคัดทิ้งเป็นจำนวนมาก จึงขอส้มที่ถูกคัดทิ้งมาใช้ประโยชน์ด้วยการแปรรูปเป็นยาหม่องน้ำสมุนไพรจากเปลือกส้มและพืชมะลิ กลิ่นส้ม ทั้งยังนำดอกไม้ริมรั้วอย่างดอกมะลิมาแปรรูปเป็นบาล์มกลิ่นมะลิ จัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ โดยช่วงแรกคณะทำงานจะนำสินค้าไปออกบูธและวางขายตามร้านดังในอำเภอฝางกว่า 11 แห่ง ก่อนที่จะส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้หาตลาดด้วยตัวเอง ส่วนออนไลน์จำหน่ายผ่านเพจเฟซบุ๊ก “รักษ่มอนปิน” โดยมีครู สกร. ทำหน้าที่ดูแลเพจให้ในเบื้องต้น และมีรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอนปิน มาช่วยผลักดันผลิตภัณฑ์ชุมชนกลายเป็นสินค้า OTOP ประจำอำเภอฝาง รวมถึงสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

“

จากตอนแรกที่ผู้ร่วมเรียนรู้ไม่เปิดใจ ไม่กล้าพูด ไม่กล้าคุย แต่ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้ร่วมเรียนรู้กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น ทั้งยังผลิตสินค้าด้วยความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความตระหนักรู้ คิดปฏิบัติตนในทางที่ดีขึ้น และเลือกทางเดินที่ถูกต้องให้แกตนเอง

”

ปี 2567 จึงทำโครงการฯ แต่เน้นไปที่การพัฒนาผู้บำบัดยาเสพติดเป็นหลัก มีทั้งผู้ร่วมเรียนรู้เดิมจากบ้านห้วยจระเข้ม และผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่จากบ้านห้วยหมากเลี่ยม โดยผู้ร่วมเรียนรู้บ้านห้วยหมากเลี่ยมมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากส้มเพิ่มเติม คือ “ส้มหนีบ หรือ ส้มอบแห้ง” ให้ได้มาตรฐาน มีนักศึกษาช่วยพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ภายใต้แบรนด์ “ตราดอั้ง” ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน รวมถึงวางแผนออกแบบโลโก้ด้วยสีแดง ซึ่งเป็นสีนำโชคของชุมชน ส่วนผู้ร่วมเรียนรู้บ้านห้วยจระเข้มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่เป็นพัดและกระเป๋ารวมถึงการย้อมสีเส้นตอกไผ่จากธรรมชาติ ส่งขายให้โรงงานทำกระเป๋า

จากตอนแรกที่ผู้ร่วมเรียนรู้ไม่เปิดใจ ไม่กล้าพูด ไม่กล้าคุย แต่ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ได้คิด ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ผู้ร่วมเรียนรู้กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น ทั้งยังผลิตสินค้าด้วยความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความตระหนักรู้ คิดปฏิบัติตนในทางที่ดีขึ้นและเลือกทางเดินที่ถูกต้องให้แกตนเอง ที่สำคัญสามารถยกระดับกลุ่มให้เป็น “วิสาหกิจชุมชนรักษ่มอนปิน” ซึ่งเป็นพื้นที่กลางในการเรียนรู้และศูนย์กระจายสินค้า และการบริหารจัดการเงินของสมาชิก โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกถือหุ้นในราคาหุ้นละ 100 บาท ซึ่งจะได้รับเงินปันผลปีละ 1 ครั้งจากผลกำไรที่เกิดจากการขายสินค้า และหากเข้าร่วมเป็นแรงงานผลิตก็จะได้รับค่าแรงชั่วโมงละ 20 บาทด้วย

...

ห้องเรียนชุมชนสำหรับสังคมเมือง

จังหวัดพิษณุโลกเป็นเมืองใหญ่ที่มีความหลากหลายของผู้คนสูง ทั้งยังเป็นเมืองแห่งการจัดกิจกรรม หรือ Event แน่แน่นอนว่าหนึ่งในกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงคือ “การออกบูธขายอาหาร” ซึ่งกลายเป็นช่องทางและโอกาสในการส่งเสริมผู้ร่วมเรียนรู้เรื่องทักษะการประกอบอาชีพร้านอาหาร นายกิตติศักดิ์ จันทร์ทรง ผู้ดูแลมูลนิธิร่มพระคุณ (องค์กรสาธารณะประโยชน์) จึงทำโครงการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพร้านอาหารอย่างยั่งยืนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้วยหวังว่าหากสามารถพัฒนาผู้ร่วมเรียนรู้ให้มีทักษะด้านการทำอาหารอาจเป็นโอกาสให้พวกเขาได้เติบโตในธุรกิจนี้ แม้จะเป็นธุรกิจเล็ก ๆ ก็ตาม

“หากสามารถพัฒนาผู้ร่วมเรียนรู้ให้มีทักษะด้านการทำอาหาร อาจเป็นโอกาสให้พวกเขาได้เติบโตในธุรกิจนี้ แม้จะเป็นธุรกิจเล็ก ๆ ก็ตาม”

นายกิตติศักดิ์ เล่าว่า โครงการฯ มีผู้ร่วมเรียนรู้ทั้งสิ้น 50 คน แบ่งเป็นครอบครัวที่มูลนิธิฯ ให้ความช่วยเหลืออยู่ 30 คน ส่วนอีก 20 คนเป็นคนในชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มเด็กเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา เพราะความยากจนและปัญหาครอบครัว กลุ่มเด็กเยาวชนด้อยโอกาสที่ตัวคนเดียวไม่มีเครือญาติ กลุ่มวัยกลางคนที่ไม่มีรายได้ประจำ และกลุ่มผู้สูงอายุ ใน 4 ชุมชน คือ ชุมชนประชาอุทิศ ชุมชนพระลือ ชุมชนเขตอำเภอเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก และชุมชนชาวแพ ตำบลอรุณภูมิ อำเภอเมืองพิษณุโลก โดยออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้

สำหรับกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพกายใจ การเสริมสร้างความมั่นใจ การใช้สมาร์ทโฟน แอปพลิเคชัน การทำธุรกิจออนไลน์ หรือเดลิเวอรี่ การใช้โซเชียลมีเดียในการทำการตลาด รวมถึงทักษะอาชีพและการประกอบการ เช่น การคำนวณต้นทุน กำไร การจัดการร้าน และการบริหารจัดการเงิน

“เราใช้การ “ตั้งคำถาม” ว่า เขาถนัดอะไร เขาทำอะไร อยากประกอบอาชีพอะไร อยากเรียนรู้เรื่องอะไร และต้องการการหนุนเสริมด้านไหน เพื่อให้เขาได้มีโอกาสทบทวนความต้องการและความฝันของตัวเอง โดยใช้วิธีชวนคิดแบบง่าย ๆ ว่า ตอนอยู่บ้านเขาชอบทำอะไร ทำอะไรแล้วมีความสุขที่สุด สิ่งไหนที่ทำได้ดี เมื่อเขารู้ว่าชอบอะไร ก็จะให้เขามองไปที่มือซ้าย และถามต่อว่า เขาขาดอะไร ต้องการให้ช่วยเหลืออะไรบ้าง กลายเป็นว่าสิ่งที่เขาขาดและสิ่งที่เขาต้องการนั้นสัมพันธ์กันพอดี”

เมื่อโจทย์คือ “การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพร้านอาหารอย่างยั่งยืนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” คณะทำงานจึงชวนเซฟ 3 คนที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้ 3 เรื่อง คือ การทำอาหาร การทำเบเกอรี่ และการเป็นบาร์리스ต้า มาเป็นวิทยากร โดยแต่ละเรื่องจะเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเรียนรู้ได้คิดและลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง

ตัวอย่างเช่น พี่นุช หรือ นางสาวพร เค้ามูล ผู้สูงอายุที่มีความบกพร่องทางการเดินและผ่านกระบวนการยุติธรรมมาแล้ว เนื่องจากเคลื่อนไหวลำบาก สัมผัสงานที่ไหนก็ไม่มีใครรับ ทำงานที่ไหนก็โดนไล่ออก จนต้องรับจ้างล้างจาน มีรายได้วันละ 100 บาท แต่เมื่อต้องมาเข้าร่วมกิจกรรมบ่อย ๆ ทำให้พี่นุชโดนไล่ออกจากงาน จึงให้พี่นุชลองคิดว่า อยากเรียนรู้อาชีพอะไร พี่นุชเลือกเรียนการทำชีสเค้ก ฝึกทำจนได้ชีสเค้กที่อร่อย ตอนจัดกิจกรรมตลาดนัดชุมชน พี่นุชทำชีสเค้กขายได้กำไรถึง 800 บาท ทำให้พี่นุชรู้สึกภูมิใจและเห็นคุณค่าในตัวเอง เพราะเป็นเงินก้อนแรกที่มาจากการรู้ความสามารถของตัวเอง ไม่ใช่แค่การใช้แรงงานราคาถูกเหมือนที่ผ่านมา

...

ห้องเรียนผ้าจากภูมิปัญญาคนบึงกาฬ

จังหวัดบึงกาฬมีอาณาเขตติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงแบ่งกั้นเขตแดน จึงมีการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างชาวไทและชาวไทยลาว จนเกิดการผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมของทั้ง 2 ชาติพันธุ์ที่สะท้อนผ่านลวดลายบนผืนผ้า หรือเครื่องแต่งกายของคนในพื้นที่ แต่ยังไม่เคยมีการนำต้นทุนทั้งงดงามเหล่านี้มาสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่าอย่างจริงจัง

กระทั่งปี 2564 - 2566 วิทยาลัยนวัตกรรมการท่องเที่ยว (บึงกาฬ) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีการบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมด้วยการทำโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานกับ กสศ. เพื่อยกระดับงานผ้าทอพื้นเมือง ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ทั้งยังสร้างแหล่งเพาะปลูกวัตถุดิบที่ใช้สำหรับการย้อมสีธรรมชาติ ส่งผลให้ผู้ร่วมเรียนรู้มีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดแหล่งเรียนรู้ และยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ให้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนใกล้เคียง พร้อมกับการหนุนเสริมสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

3 ปีของการสั่งสมองค์ความรู้และประสบการณ์การออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน ปี 2567 คณะทำงานยังมีการขับเคลื่อนงานผ้าในชุมชนอย่างต่อเนื่อง จนสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานบึงกาฬให้ความสนใจพาคนมาเรียนรู้ร่วมกับผู้ร่วมเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรเดียวกัน และมีการจัดตั้งกลุ่ม Textile Art Buengkan ซึ่งมีนางสาวจิรภัทร ศรีคำพล และนางสาวสุรรัตน์ ศรีพรหม ผู้ร่วมเรียนรู้เป็นแกนนำกลุ่ม รวมถึงได้รับโอกาสจาก นางสาวพิมพ์พา คำพิบัติไชยเนอร์เจ้าของแบรนด์ Pimpaparis หญิงไทยคนแรกและคนเดียว

“

**ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย
ไม่ว่าจะเป็นวิทยาลัยนวัตกรรมการทอผ้า (บึงกาฬ)
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานบึงกาฬ
และแบรนด์ Pimpaparis ถือเป็นจุดเริ่มต้น
ของการยกระดับฝีมือแรงงานผ้าทอ
ของจังหวัดบึงกาฬให้ได้มาตรฐาน
เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนวัฒนธรรม
และอัตลักษณ์ของชุมชนบึงกาฬ**

”

ที่จบหลักสูตรการตัดเย็บขั้นสูงจากฝรั่งเศส และเป็นผู้ส่งออกผ้าชาติพันธุ์ จังหวัดเชียงรายมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แนวทางการพัฒนาทักษะ การออกแบบและตัดเย็บเสื้อผ้าแฟชั่นขั้นสูง เพื่อต่อยอดสู่การสร้างสร้งสรรค์สินค้า ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชน โดยผู้ร่วมเรียนรู้จะได้รับทักษะและ แนวคิดสร้างสรรค์ ทั้งการออกแบบเสื้อผ้าแฟชั่นแบบใหม่ที่ได้รับการยอมรับ ในปัจจุบัน และกระเป๋าผ้าดีไซน์เฉพาะถิ่นที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์

สำหรับกระบวนการอบรมจะเน้นไปที่การเรียนรู้สร้างสรรค์ ผลงานแฟชั่นขั้นสูง เช่น การตัดเย็บกระเป๋าโปร่งพื้นฐานด้วยเทคนิค Moulage ที่ได้รับความสนใจจากสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานบึงกาฬ สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าจากผู้ร่วมเรียนรู้จำนวน 20 ผืน เพื่อมอบเป็นของที่ระลึก ให้กับเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส และเอกอัครราชทูตสวีเดน

นอกจากนี้ ยังมีการเสริมความรู้เรื่อง Storytelling เพื่อเพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ โดยนำเสนอผ่านความเชื่อและวัฒนธรรม ประจำท้องถิ่นจนเกิดเป็น “ผ้าเกล็ดเต่าลายสายมู” ขณะเดียวกัน ยังมีการนำต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่มีในพื้นที่ เช่น ถ่านาคา แม่น้ำโขง มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผ้าในธีมเดินป่า โทนสีเขียวขี้ม้า สีคราม และสีน้ำตาล ที่บ่งบอกถึงลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดบึงกาฬที่เป็นภูเขาหิน และมีน้ำโขงเป็นเอกลักษณ์

เมื่อมองเห็นความเป็นไปได้ของกลุ่ม Textile Art Buengkan ว่าสามารถ ก้าวไปสู่การแพร่หลายระดับโลกได้ นางสาวพิมพ์า จึงนำผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม ของกลุ่มไปจัดแสดงโชว์ในงาน Fashion Weekend ระหว่างวันที่ 4 – 5 เมษายน 2568 ณ ประเทศลักเซมเบิร์ก เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของ จังหวัดบึงกาฬ ผ่านงานผ้าของกลุ่มที่ผลิตโดยฝีมือคนไทยให้เป็นที่ยอมรับ แก่สายตาชาวต่างชาติ ผลจากการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปแสดงโชว์ ในครั้งนี้ ทำให้มีคนสนใจสั่งซื้อผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก

นางสาวสุรรัตน์ เสริมว่า เธอได้เรียนรู้เทคนิคการตัดเย็บขั้นสูง เทคนิคการตัดเย็บที่ช่วยประหยัดผ้าซึ่งต้องมีการวางแผนให้ร่นก่อนลงมือตัดเย็บ และเทคนิคการตัดเย็บกระเป๋าแบบฝรั่งเศสที่มีการขึ้นรูปโดยใช้ผ้าผืนเดียว ซึ่งเป็นเทรนด์สไตล์ฝรั่งเศสที่ใช้วัตถุดิบให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด โดยความรู้เหล่านี้ สามารถนำไปปรับใช้กับการผลิตสินค้าของแบรนด์ Kaitock Idea Craft และยังเกิดเครือข่ายกลุ่มแรงงานผ้าทอ รวมถึงธนาคารผ้าที่มีการรวบรวม เศษผ้าเหลือทิ้งมาสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานใหม่ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าและ ลดขยะไปในตัว

วันนี้ แม้เส้นทางทำงานของกลุ่ม Textile Art Buengkan อาจจะยังไม่เห็นผลชัดเจน เพราะอยู่ในระยะเริ่มต้น แต่ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นวิทยาลัยนวัตกรรมการทอผ้า (บึงกาฬ) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานบึงกาฬ และแบรนด์ Pimpaparis ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการยกระดับฝีมือแรงงาน ผ้าทอของจังหวัดบึงกาฬให้ได้มาตรฐาน เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน ที่สะท้อนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนบึงกาฬ เป็นการสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นต่อไปในอนาคต

...

ห้องเรียนขยายผลสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

การทำงานต่อเนื่อง 5 ปี ที่ไม่เคยเท่าเดิม...จากบ้านแม่แตดน้อย สู่บ้านสันม่วง อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ห่างไกลที่แทบจะ ไม่มีใครรู้จัก ซึ่งวันนี้กลายเป็นพื้นที่เข้มแข็งที่ผู้คนลุกขึ้นมาดูแลกันและกัน ได้ในทุกมิติ ทั้งยังเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ ให้เข้ามาร่วมหนุนเสริมและบูรณาการการทำงานร่วมกัน โดยยึดผลประโยชน์ ที่จะเกิดกับผู้คนในพื้นที่เป็นหัวใจสำคัญ

สำหรับบ้านแม่แตดน้อย การทำงานในปีแรกใช้ “อาชีพทอผ้า” เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ หวังสร้างอาชีพและรายได้ให้กลุ่มผู้หญิง ปากาเกะญอ แต่ผลลัพธ์ที่ได้คือ อัตราการฆ่าตัวตายจากโรคซึมเศร้า ในชุมชนลดลง เกิดผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดแบรนด์ “เดปอญ” และ เกิด “คลินิกเดปอญ” พื้นที่แบ่งปันความสุขและทุกข์ในจิตใจ ปีที่ 2 ส่งต่อ การเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ “ครอบครัว” จนเกิดความร่วมมือ ในระดับชุมชนที่เข้มแข็ง

ปีที่ 3 พัฒนา “ร้านค้าสวัสดิการ” และ “กองทุนข้าว” โดยทุกคน ในชุมชนไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่หากมาซื้อสินค้าที่ร้านค้าสวัสดิการทุก 25 บาท จะหักเงิน 1 บาท เข้า “กลุ่มออมทรัพย์” เพื่อสะสมเป็นสวัสดิการดูแล คุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในกลุ่ม หรือเป็นทุนการศึกษา แก่ลูกหลาน

นางอานันต์ศรี แก้วเลิศตระกูล วิชากิจชุมชน สันคำแม่แตดน้อย อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เล่าว่า 3 ปีของการทำงานที่บ้านแม่แตดน้อยเริ่มต้น จากอาชีพทอผ้า ที่ไม่ได้ผ้า แต่ได้มากกว่าผ้า ซึ่งประสบการณ์ การทำงานสอนให้รู้ว่า หากจะใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือ พัฒนาคณะ เราไม่สามารถพุ่งเป้าไปที่เรื่องอาชีพและรายได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้น งานนี้จึงกลายเป็นกลไกแก้ไขปัญหาโรคซึมเศร้าและทำให้ อัตรา การฆ่าตัวตายของคนในพื้นที่บ้านแม่แตดน้อยกลายเป็นศูนย์ได้ ซึ่งปัจจุบัน หมู่บ้านแม่แตดน้อยได้กลายเป็นพื้นที่ศึกษาดูงานของเครือข่ายทั้งในและ ต่างประเทศ

เพราะรู้ว่า หัวใจสำคัญของความสำเร็จคือ การเปิดพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานทั้งในและ

นอกพื้นที่ และเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมส่งต่อโอกาสในการเรียนรู้ ไปสู่พี่น้องชาติพันธุ์ภาคเหนือในพื้นที่อื่น นางอานันต์ศรี จึงขยายผลการดำเนินงานนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาส่งต่อให้กับ บ้านสันม่วง ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอภักดีพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

นางบานเย็น มาลีขาวไพร ผู้ใหญ่บ้านสันม่วง

เล่าว่า เรานำองค์ความรู้และแนวทางสร้างการเรียนรู้ ด้วยอาชีพจากบ้านแม่แต่น้อยมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม กับพื้นที่บ้านสันม่วง โดยมีจุดเริ่มต้นที่ “การเลี้ยงหมูดำ” เพราะเป็นฐานทุนเดิมที่อยู่ในวิถีวัฒนธรรมประเพณี ของคนบ้านสันม่วง ทั้งยังเชื่อมโยงวิทยากรที่มีความรู้จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และสำนักงานปศุสัตว์อำเภอภักดีพัฒนาเข้ามาให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงหมูดำ อย่างถูกสุขลักษณะ ตั้งแต่การคัดเลือกแม่พันธุ์ที่ดี การขยายพันธุ์หมูดำ ให้ได้คุณภาพ การเลี้ยงแบบแยกคอก การดูแลความสะอาด และป้องกันโรค ตลอดจนเรียนรู้วิธีการทำอาหารหมูที่มีคุณภาพจากวัตถุดิบในชุมชน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต

นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ผู้ร่วมเรียนรู้รวมกลุ่มประกอบอาชีพ ที่หลากหลายตามความสนใจ และออกแบบการจัดการผลผลิตภายในกลุ่มอาชีพ อย่างเป็นระบบ เช่น กลุ่มเลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ ฝ้ายทอ และการแปรรูปอาหาร โดยที่ผ่านมาชาวบ้านต้องซื้อจากตลาดในราคากิโลกรัมละ 120 บาท แต่ทุกวันนี้ชาวบ้านเลี้ยงกบไว้กินเอง และยังสามารถนำไปจำหน่าย เป็นรายได้เพิ่มอีกทาง

นายจรรยา ชิงชัย ผู้ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่บ้านสันม่วง ร่วมแลกเปลี่ยน ด้วยว่า ตลอด 2 ปีของการนำองค์ความรู้ต้นแบบจากบ้านแม่แต่น้อย มาพัฒนาพื้นที่บ้านสันม่วง ยอมรับว่าชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะเรื่องการเลี้ยงหมูดำที่วันนี้เกิดมิติใหม่เพราะ บ้านสันม่วงกลายเป็นแลนด์มาร์กเรื่องหมูดำไปแล้ว พี่น้องชาวภาคเหนือ ในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มนึกถึงเราเมื่อต้องการซื้อหมูดำที่มีคุณภาพ และปลอดภัย ทั้งเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวัน และอื่น ๆ โดยกลุ่มของเรา มีการจัดการผลผลิตและจำหน่ายร่วมกันที่ร้านค้าชุมชนในราคากิโลกรัมละ 100 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ถูกลง เพราะเราสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ นอกจากนี้บ้านสันม่วงยังเป็นแหล่งจำหน่ายหมูดำให้กับพี่น้องชาติพันธุ์ กลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ถึงกับมีการจับจองหมู กันล่วงหน้าเลยทีเดียว

“การขยายผลความรู้จากบ้านแม่แต่น้อยมาสู่บ้านสันม่วงทำให้ 2 ปี ที่ผ่านมาบรรยากาศในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป จากเมื่อก่อนหากชาวบ้าน รวมตัวกันเรื่องที่จะหนีไม่พ้นปัญหาเงินทองไม่พอใช้ แต่วันนี้หัวข้อ ในการพูดคุยกลับเป็นการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลเทคนิคในการประกอบอาชีพ ของตนเอง โดยเฉพาะการเลี้ยงหมูดำของแต่ละคนว่าเลี้ยงอย่างไร หมูจึงโตเร็ว แข็งแรง และขายได้กำไรมากขึ้น”

นางสาวพรฤดี พงษ์วาริรักษ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สันม่วง คณะทำงานในพื้นที่ กล่าวเสริมว่า ก่อนหน้านี้ บ้านสันม่วงไม่รู้จักกลุ่มออมทรัพย์ด้วยซ้ำ ไม่รู้ว่า ต้องทำอะไร จนกระทั่งได้เรียนรู้จากบ้านแม่แต่น้อย จนปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์ของบ้านสันม่วงมีเงินทุน

หมุนเวียนกว่า 200,000 บาท เป็นอีกหนึ่งความสำเร็จและเป็นของขวัญ ในชีวิตที่ทุกคนได้รับร่วมกัน เพราะการมีกองทุนออมทรัพย์ในแต่ละ กลุ่มอาชีพจะเป็นรากฐานของการดูแลสุขภาพชีวิต รวมถึงเป็นหลักประกัน ที่มั่นคงเพื่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาของลูกหลานในชุมชน ต่อไปในอนาคต

“ ความสำเร็จและความภูมิใจในวันนี้ ไม่ใช่เพราะเราทำได้ แต่เราภูมิใจที่คนอื่นมองเห็นพวกเรา เห็นเส้นทาง การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของเรา และยินดีที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งเป็นกำลังหนุนเสริมร่วมกันต่อไป ”

ทั้งนี้ นางอานันต์ศรี กล่าวเพิ่มเติมว่า การดำเนินโครงการขยายผล ตลอด 2 ปีที่ผ่านมา คณะทำงานจากวิสาหกิจชุมชนสินค้าแม่แต่น้อย ทำหน้าที่เป็นเพียง “พี่เลี้ยง” เท่านั้น แต่ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน กระบวนการพัฒนาเหล่านี้ให้เกิดขึ้นได้ในบ้านสันม่วง หรือ Key Person ที่สำคัญคือ “ผู้นำชุมชน” และคณะทำงานในพื้นที่บ้านสันม่วง ซึ่งทำงานด้วยหัวใจ พร้อมทั้งหน่วยงานในพื้นที่ซึ่งเป็นกำลังสำคัญ ที่ร่วมผลักดันการขยายผลการดำเนินงานต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ ของตำบลบ้านจันทร์ โดยนำบทเรียนจากบ้านแม่แต่น้อยและบ้านสันม่วงไปประยุกต์ใช้ กับอีก 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองแดง บ้านห้วยฮ่อม และบ้านโป่งขาว ซึ่งในทุก ๆ หมู่บ้านที่มีการขยายผลออกไปจะมีคณะทำงานในพื้นที่เป็น แกนหลักในการขับเคลื่อน เป็นคนที่เราสามารถเชื่อมต่อข้อมูลกันได้ ตลอดเวลาอย่างน้อยพื้นที่ละ 2 คน

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนงานต่อเนื่องจากบ้านแม่แต่น้อย สู่บ้านสันม่วง ได้ก่อเกิดภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่พร้อมเข้ามาเป็นกำลังหนุนเสริม งานพัฒนาในพื้นที่ร่วมกันหลังจากนี้ อาทิ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ และ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอภักดีพัฒนา โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะเข้ามา มีส่วนร่วมหนุนเสริมองค์ความรู้ในเส้นทางการทำงานของวิสาหกิจชุมชน สินค้าแม่แต่น้อย ซึ่งหลายฝ่ายสะท้อนว่า กระบวนการที่พื้นที่ขับเคลื่อนงาน ร่วมกับ กสศ. มีความแตกต่างจากการดำเนินงานของโครงการอื่น ๆ ทั้งยังเห็นผลลัพธ์ชัดเจนในเรื่องการยกระดับคุณภาพชีวิตคนในชุมชน ด้วยการเรียนรู้ ซึ่งในเส้นทางการพัฒนาร่วมกันหลังจากนี้ หากชุมชนหรือ คณะทำงานในพื้นที่มีการจัดทำแผน และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึง มีการวางแผนร่วมกับหน่วยงานหนุนเสริมอื่น ๆ จะทำให้เกิดการบูรณาการงาน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

“ความสำเร็จและความภูมิใจในวันนี้ ไม่ใช่เพราะเราทำได้ แต่เราภูมิใจ ที่คนอื่นมองเห็นพวกเรา เห็นเส้นทาง การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของเรา และยินดีที่จะเข้ามาเป็นกำลังหนุนเสริมร่วมกันต่อไป ซึ่งเป้าหมายของเรา คงไม่หยุดเพียงเท่านี้ เพราะเมื่อพื้นที่อื่น ๆ เห็นว่าสิ่งที่เราทำอยู่ สามารถพัฒนาคน พัฒนาชุมชนได้ เขาก็อยากที่จะพัฒนาได้เหมือนเรา ดังนั้น เราจึงต้องเดินหน้าต่อไป เพราะยังมีพี่น้องอีกหลายพื้นที่ที่ยังยากลำบาก และเข้าไม่ถึงโอกาสเรียนรู้” นางอานันต์ศรี กล่าวทิ้งท้าย

“เส้นทางชีวิตใหม่”

ของ 5 ผู้กล้าเปลี่ยนแปลง

“It takes a village to raise a child” เลี้ยงเด็ก 1 คนใช้คนทั้งหมู่บ้าน จะเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินจริงนัก ดังตัวอย่างของเยาวชนผู้กล้าเปลี่ยนแปลง 5 คนนี้ที่ได้รับ “โอกาส” จาก “พลัง” คนในชุมชน กระทั่งพวกเขาสามารถพลิกชีวิตที่เคยติดลบ ให้กลับมามีอนาคตได้อีกครั้ง

“เจ๋ง” ชีวิตที่สูญเสีย..แต่ไม่เสียศูนย์

“หากชีวิตเปรียบเสมือนกับรถยนต์คันหนึ่งที่ต้องเจอทางแยกมากมายที่รายล้อม เราจะเลือกเส้นทางใดจึงจะไปสู่จุดหมายได้ดีที่สุด และเมื่อเราไปผิดทาง จะมีทางไหนที่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตเราได้บ้าง”

ดังเรื่องราวของนายกิตติภูมิ อุชาติ หรือ เจ๋ง เด็กหนุ่มวัย 21 ปี ที่ต้องพบเจอกับการสูญเสียที่กว่าจะพลิกฟื้นคืนกลับมาได้ก็ต้องใช้เวลาพอสมควร เพราะสูญเสียผู้เป็นที่รักในครอบครัว ทำให้เจ๋งต้องอาศัยอยู่เพียงลำพัง แม้จะมีพี่สาวคอยให้กำลังใจ แต่พี่ก็อยู่ห่างไกลจนไม่สามารถมอบความอบอุ่นให้เจ๋งได้ เมื่อเจ๋งยังเรียนอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 2 เขาได้พบเจอกับเพื่อนกลุ่มหนึ่งที่มีพฤติกรรมรักสนุก ชอบท่องเที่ยวยามราตรี ทำให้เจ๋งถลำลึกลงจนขาดจากการศึกษาไป ไม่นานด้วยความรักสนุก ก็เริ่มมียาเสพติดเข้ามาในชีวิต ทำให้เด็กคนหนึ่งที่เคยมีความฝัน มีความชื่นชอบในเรื่องกีฬา หลงลืมตัวตน จนละทิ้งการศึกษาเป็นเวลากว่า 6 ปี

กระทั่งเจ๋งได้รู้จักโครงการพัฒนาความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายท้องถิ่นในการฟื้นฟูเยาวชน และสร้างการเรียนรู้ที่น่าสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยสมาคมไทลิกษา ภายใต้การสนับสนุนจากโครงการ

พัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา กศศ. เพื่อช่วยเหลือ พี่นุ และเยียวยา ให้เยาวชนนอกระบบการศึกษาและกลุ่มเสี่ยงหลุดมีพลังในการใช้ชีวิตและสามารถเลือกทางเดินใหม่ เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ รวมถึงสร้างนิเวศการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบ และเด็กที่เสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา ที่ทำให้เจ๋งได้พบเจอทางแยกใหม่อีกครั้ง

“ฟองคาร ชัยสุวรรณ ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ชวนเข้าร่วมโครงการฯ และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาว่าสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตเราอย่างไรบ้าง”

เจ้ตอบรับคำชวนนี้พร้อมกับก้าวเดินไปสู่ทางสายใหม่ที่เขาจะไม่คุ้นชิน แต่เส้นทางนี้ได้เปลี่ยนชีวิตของเจ้ไปตลอดกาล เจ้พยายามเรียนรู้การทำงานทุกอย่าง ทั้งงานก่อสร้าง การขายน้ำมะพร้าวปั่น การทำปลาต้ม ไปพร้อมกับการเรียนต่อในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ซึ่งเส้นทางใหม่นี้ นำพาเจ้ไปพบกับเพื่อนกลุ่มใหม่ที่มีความชอบในเรื่องกีฬา โดยเฉพาะฟุตบอลที่เจ้ชื่นชอบเป็นพิเศษ โดยเจ้ได้เข้ามาเรียนที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ซึ่งเส้นทางใหม่นี้ นำพาเจ้ไปพบกับเพื่อนกลุ่มใหม่ที่มีความชอบในเรื่องกีฬา โดยเฉพาะฟุตบอลที่เจ้ชื่นชอบเป็นพิเศษ โดยเจ้ได้เข้ามาเรียนที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.)

ปัจจุบันเจ้ได้รับวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผ่านการเรียนกับ สกร. เป็นที่เรียบร้อยแล้ว พร้อมกับเตรียมรับวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังจะเกิดขึ้นในช่วงปลายปีนี้ ด้วยความหวังในการเรียนต่อระดับปริญญาตรีเพื่อต่อยอดคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งขณะนี้เจ้เริ่มทำธุรกิจขายรองเท้ากีฬาผ่านช่องทางออนไลน์ อีกทั้งยังได้รับโอกาสจากมูลนิธิ เคเอฟซี ประเทศไทย สนับสนุนทุนสำหรับการประกอบอาชีพตามความถนัด

“อยากให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสเหมือนผม
ให้เด็กทุกคนที่ก้าวพลาดกลับมาเหมือนาคตที่ดี
เพื่อที่พวกเขาจะได้กลับมาเป็นกำลังสำคัญ
ในการพัฒนาประเทศต่อไป

“ก่อนหน้านี้ผมไม่มีที่พึ่ง พ่อกับแม่ก็เพิ่งเสียไป เลยไม่คิดถึงเรื่องอนาคต บวกกับขณะนั้นติดเพื่อน ติดเที่ยว จนถึงขั้นยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จนมาเข้าโครงการฯ นี้ และตอนนั้นเองทำให้ผมรู้จักเพื่อนกลุ่มใหม่ที่ชอบเล่นฟุตบอล ผมรู้สึกว่าเพื่อนคือตัวแปรสำคัญที่จะชักนำไปสู่ทางที่ดีหรือไม่ดี การที่ผมได้พบเจอเพื่อนที่ดีทำให้ผมเริ่มเปลี่ยนแปลงตัวเอง เรียกว่าผมเลิกยาได้ด้วยฟุตบอลเลยครับ”

สุดท้ายก่อนจบบทสนทนา เจ้ บอกว่า กว่าที่เจ้จะรู้ว่าการศึกษาคือชีวิตผมก็เกือบพัง และที่ผมสามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองได้เช่นนี้ การศึกษาคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผมมีความคิดที่อยากพัฒนาตัวเอง ยิ่งผมได้กลับมาเล่นกีฬาที่ผมรัก ยิ่งทำให้ผมมีความสุขกายแข็งแรง เพราะพลังจากกีฬาเพื่อน ๆ ทำให้วันนี้เจ้มีโอกาสได้พูดคุยกับผู้สนับสนุนต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อผลักดันทีมฟุตบอลอายุไม่เกิน 18 ปี และชักชวนเด็กที่เสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาเข้ามาร่วมทีมเพื่อให้เขาเหล่านั้นห่างไกลจากยาเสพติดและอนาคตที่ดีเหมือนเขา

“ผมอยากสานต่อโครงการฯ นี้ อยากให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสเหมือนผม ให้เด็กทุกคนที่ก้าวพลาดกลับมาเหมือนอนาคตที่ดี เพื่อที่พวกเขาจะได้กลับมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป”

เปลี่ยนความชอบสู่อาชีพที่ใช้ของ “กฤษณะ หลีปุม”

“จากวันแรกที่เข้าร่วมโครงการฯ จนถึงวันนี้ ชีวิตผมเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ถ้าไม่ได้ร่วมโครงการฯ นี้ ชีวิตผมคงจะเลวร้ายกว่านี้ ถ้าไม่ได้เรียนรู้วิธีการเลี้ยงไก่ชนก็ไม่มีอาชีพเสริม ไม่มีรายได้” นายกฤษณะ หลีปุม ผู้ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลท่าหม่อไพร อำเภอนะจะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ขยายผลโครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ บอกเล่าถึงชีวิตที่เปลี่ยนไปด้วยความภาคภูมิใจ

“เมื่อก่อนผมเกเรมาก” นายกฤษณะ เล่าถึงพฤติกรรมในอดีต และบอกว่า ตอนนั้นเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ได้เรียนต่อ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากปัญหารายได้ในครอบครัว หลังจากที่นอนเล่นอยู่บ้านเฉย ๆ จึงตัดสินใจสมัครเป็นทหาร เมื่อปลดประจำการก็ว่างงานจึงกลับมาอยู่บ้าน จนกระทั่งวันหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้านมาหาที่บ้านและชวนเข้าร่วมโครงการฯ โดยบอกว่ามีทุนสนับสนุนให้ทำในสิ่งที่ชอบและรัก ทั้งยังได้อยู่ในพื้นที่ไม่ต้องออกไปทำงานไกลบ้าน จึงตัดสินใจเข้าร่วมเพราะอยากมีอาชีพ อยากมีรายได้

“ตอนนี้ผมได้เรียนรู้การใช้ชีวิต
มีความรับผิดชอบมากขึ้น
และในอนาคตผมจะพยายามเรียนรู้
และพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น
พร้อมกับเปิดโอกาสให้ตัวเอง
ได้ลองทำสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ มีพี่ ๆ ที่เป็นโค้ชให้โอกาสพวกเขาได้ทดลองได้เลือกเรียนรู้การฝึกอาชีพจากสิ่งที่รักและชอบ โดยก่อนหน้านี้เขาเลือกเรียนรู้เรื่องการเลี้ยงไก่ไข่ตามเพื่อน ๆ แต่หลังจากได้พูดคุยเรื่องอาชีพกับโค้ชผ่านการใช้เครื่องมือที่ช่วยค้นหาความหมายของชีวิต ด้วยคำถามที่ว่า “ตื่นเช้าขึ้นมามีความสุขกับอะไรมากที่สุด” “กฤษณะตอบว่า” การเลี้ยงไก่ชน เพราะตั้งแต่ตื่นมาก็สามารถดูแลไก่ชนได้ทั้งวัน” เมื่อได้ยินคำตอบเช่นนั้นทำให้โค้ชตัดสินใจได้ทันทีว่า เขาควรเลี้ยงไก่ชน เพราะไก่ชนคือสิ่งที่เขาชอบ และสิ่งที่ชอบจะสร้างแรงบันดาลใจไปสู่การประกอบอาชีพได้

“เดิมผมเลี้ยงไก่ชนเป็นงานอดิเรกอยู่แล้ว พอโค้ชบอกว่าน่าจะต่อยอดเรื่องการเลี้ยงไก่ชนไปสู่อาชีพได้ ผมจึงไม่ลังเล ใน 6 เดือนที่เข้าร่วมโครงการฯ โค้ชจะเข้ามาสอนวิธีการเลี้ยงไก่ชน การทำโรงเรือนที่ได้มาตรฐานที่เหมาะสมต่อการเพาะพันธุ์ที่ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัยต่อไก่และคนเลี้ยง อีกทั้งยังได้เรียนรู้วิธีการเลี้ยงไก่ชนให้มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อคัดตัวไปชนไก่ เรียนรู้วิธีการสังเกตและคัดไก่ ไม่ว่าจะเป็นสรีระที่สมส่วนและสง่างาม ไปจนถึงการฝึกไก่ออกกำลังกายวันละ 2 ชั่วโมง ด้วยวิธีการวิ่งสุ่ม และฝึกชนไก่กับไก่นวมหรือไก่คู่ซ้อมเพื่อดูพัฒนาการและความแข็งแรงของไก่ที่พร้อมจะส่งต่อไปยังผู้ซื้อที่ต้องการนำไปชนลงสนามอย่างถูกกฎหมาย”

เมื่อว่างเว้นจากการช่วยแม่เก็บผัก ทำสวน ในช่วงเช้าก็จะมาเลี้ยงไก่ชน จากแต่ก่อนเลี้ยงเพราะความชอบ 2-3 ตัว ขายได้ตัวละ 2,000 บาท แต่เมื่อนำทักษะการเลี้ยงไก่ชนที่ได้เรียนรู้จากโค้ชมาปรับใช้กับวิธีการเลี้ยงไก่ ของตัวเอง สามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น ตัวละ 6,000 - 7,000 บาท หากไก่ชนที่เลี้ยงไว้ดีชนะก็จะขายได้ราคาไม่ต่ำกว่าหลักหมื่น ซึ่งไก่ชนที่เลี้ยงไว้ จะมีเพื่อน ๆ หรือคนในชุมชนมาขอซื้อ จึงเป็นโอกาสให้เขาได้รู้จักมากขึ้น ขณะเดียวกันยังเป็นที่รู้จักของคนที่ชื่นชอบไก่ชนที่ได้มาตรฐาน ทำให้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นด้วย

“โอกาสที่ผมได้รับจากโครงการฯ และได้ทำให้ชีวิตผมเปลี่ยนแปลง หลายอย่าง ทั้งการมีอาชีพ มีรายได้เสริม ได้ใกล้ชิดครอบครัวมากขึ้น ขณะที่วิถีคิดของผมก็เปลี่ยนไป จากแต่ก่อนคิดว่านอนอยู่บ้านเฉย ๆ ไม่ต้องทำอะไรก็ได้ แต่ตอนนี้ผมได้เรียนรู้การใช้ชีวิต มีความรับผิดชอบมากขึ้น และในอนาคตผมจะพยายามเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น พร้อมกับเปิดโอกาสให้ตัวเองได้ลองทำสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ”

ด้วยแนวคิดที่พร้อมเปิดรับโอกาสการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ ของตัวเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เขาสามารถยกระดับจากผู้ร่วมเรียนรู้ขึ้นมาเป็นโค้ช ที่สร้างการเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคนิควิธีการเลี้ยงไก่ชน ตลอดจนการพัฒนา สายพันธุ์ไก่ชนในชุมชนให้กับกลุ่มเพื่อนหรือผู้คนที่สนใจในชุมชนที่สนใจ สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นดอกผลที่งอกเงยจากจุดเริ่มต้นที่มาจากความชอบ จนเกิดเป็น แรงบันดาลใจในการเรียนรู้สู่การสร้างอาชีพและสร้างชีวิตของชายหนุ่ม ที่ชื่อ “กฤษณะ”

“ผมอยากเป็นทหาร” ภาพฝันของ “ยูฟ่า” อนุช วิทยาจรูเดช

ในห้องประชุมที่เต็มไปด้วย “หุ้นส่วนทางการศึกษา” ทั้ง เทศบาลตำบลลำปางหลวง ศูนย์การเรียนรู้ CYF ศึกษาธิการจังหวัดลำปาง สมัชชาการศึกษานครลำปาง อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือ อพม. รวมถึง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เหล่าญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ และกลุ่มเยาวชนที่กำลังจะสมัครเป็นนักเรียนรุ่น 2 ของ ศูนย์การเรียนรู้ CYF

ทุกคนมาเพื่อแสดงความยินดีและให้กำลังใจ กับเด็กนักเรียนจำนวน 6 คน ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ จนได้รับวุฒิการศึกษาอย่างเป็นทางการ ซึ่งหนึ่งใน 6 คนนี้ มี นายอนุช วิทยาจรูเดช หรือ “ยูฟ่า” เด็กหนุ่ม วัย 20 ปี ที่ชีวิตพลิกผันเพราะความเกรงของตัวเอง

“วันนี้ความฝันของผมน่าจะ成真ได้แล้ว โดยหลังพ้นจากการเกณฑ์ทหาร ผมจะนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับ ไปสมัครเรียนต่อนายสิบทันที”

“ตอนเรียน ปวช. ปีแรก ๆ ผมเกรงมาก ทั้งติดเพื่อน ติดเที่ยว ไม่สนใจการเรียน จนติด 0 ติด ร มากถึง 17 ตัว แม้ว่าปีท้าย ๆ ผมจะปรับตัว หันมาสนใจการเรียนจนได้เกรดเฉลี่ยสูงถึง 3.9 แต่ก็ยังไม่สามารถ จบการศึกษาได้ ต้องไปแก้ 0 แก้ว ร ให้หมดก่อน” ยูฟ่า เล่าที่มา ซึ่งเขาบอกว่า พยายามแก้ 0 แก้ว ร มาโดยตลอด แต่เพราะมันเยอะเกินไป อาจารย์ ประจำวิชาจึงแนะนำให้เรียนใหม่

“ตอนนั้นผมไม่รู้จะทำอย่างไรกับตัวเอง จะทิ้งการเรียน หรือ จะกลับไปเรียนใหม่ดีไหม คิดวนเวียนอยู่นาน เพราะกังวลว่าถ้ากลับไปเรียน ก็ไม่รู้จะเสียเวลามากกว่าเดิมหรือเปล่า”

จากความมั่นใจกับชีวิต ยูฟ่าเริ่มมองเห็นทางออก เมื่อเขาได้พบกับแม่ ๆ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ที่เข้ามาชวนคุย มารับฟังปัญหาของเขาแบบไม่ตัดสิน พร้อมกับให้คำแนะนำว่า “หมอตุ้ย” หรือ นายสันติพงษ์ ศิลปสมบูรณ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและ สิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ทำโครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่น ในการสร้างโอกาส ทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา กศศ. และเป็นหนึ่งใน

ภาคีเครือข่ายโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จังหวัดลำปาง ที่กำลังขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ซึ่งมีกิจกรรมที่สามารถทำให้เขาได้รับวุฒิมัธยมศึกษาได้

“แม่ ๆ มาชวนคุย และเล่ารายละเอียดของโครงการฯ นี้ ให้ฟังว่า เราสามารถเรียนกับศูนย์การเรียนรู้ CYF เพื่อแก้ปัญหาที่ค้างคาได้ เพียงแต่ต้องเข้ากระบวนการเรียนรู้ตามโปรแกรมที่เทศบาลกำหนด ผมมองว่ามันน่าสนใจ อย่างน้อยก็ยังมีความเลือกให้เรา อีกทั้งทำให้เรารู้ว่าการศึกษาคือการเรียนรู้ ไม่ได้มีรูปแบบเดียว”

นอกจากนี้ หมอตัวยังเข้าไปชี้แจงทำความเข้าใจกับครอบครัวของยูฟ่า อย่างละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีหลายรูปแบบ ทั้งแบบ Online และ Onsite และยังมีมีการเทียบโอนประสบการณ์จากใบงานต่าง ๆ ทำให้เขาเริ่มเปิดใจและมาทำกิจกรรมร่วมกับพี่ ๆ ซึ่งในแง่ของการเรียนรู้ ยูฟ่าบอกว่า ที่นี่ยืดหยุ่นมาก ไม่มีทฤษฎีเยอะเหมือนเรียนในโรงเรียน ส่วนมากจะเน้นการปฏิบัติ ทำให้เขามีความรู้เรื่องช่างเพิ่มขึ้น ทั้งช่างไฟฟ้า ช่างปูน ช่างยนต์ สนุกกว่าตอนเรียนในโรงเรียนมาก เพราะได้ออกไปเรียนรู้ นอกสถานที่ ได้รู้จักคนใหม่ ได้พบเพื่อนใหม่ ได้ทั้งวิชาการ วิชาชีพ และ วิชาชีพชีวิต ที่ทำให้เขามองเห็นภาพฝันของตัวเองชัดเจนยิ่งขึ้น

“หลายปีก่อนผมอยากเป็นทหารมาก แต่ก็ล้มเลิกความคิดนั้นไป เพราะไม่มีวุฒิมัธยมศึกษา ก็เลยทุ่มเทไปกับการเที่ยวเล่นบ้าง ทำงานบ้าง แต่วันนี้ความฝันของผมจะเป็นจริงได้แล้ว โดยหลังพ้นจากการเกณฑ์ทหาร ผมจะนำวุฒิมัธยมศึกษาที่ได้รับไปสมัครเรียนต่อสายวิชาชีพ”

การได้รับโอกาสครั้งนี้ ทำให้ยูฟ่ามีมุมมองใหม่ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะมุมมองต่อการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งยูฟ่าตั้งเป้าหมายไว้ว่า เขาจะพยายามชักชวนน้อง ๆ ที่หลุดจากระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบอีกครั้ง เพื่อให้พี่น้อง ๆ เหล่านี้ได้เดินตามฝันเหมือนเขาที่ตามหาฝันจนเจอ

“วุฒิมัธยมศึกษา” กุญแจปลดล็อกความฝันสู่อนาคต

“ผมอยากเป็นนักสตรึมเกม แต่ความฝันของผม ถูกกลืนไปกับการทำงาน เมื่อได้กลับมาเรียนทำให้ผมเห็นโอกาสที่จะทำตามความฝันอีกครั้ง” คำบอกเล่าของนายมนธกร แซ่โต้ว หรือ “มาร์ค” เด็กหนุ่มวัย 21 ปี หลังจากได้รับวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย ผ่านการเรียนรู้ในโครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile school กับศูนย์การเรียนรู้ CYF (Children and Youth Development Foundation)

วุฒิมัธยมศึกษาเป็นกุญแจที่จะช่วยปลดล็อกให้ผมได้ทำตามความฝัน เพื่อสร้างอนาคตที่มีคุณภาพให้กับตนเองและครอบครัว

มาร์ค เล่าย้อนอดีตให้ฟังว่า หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขาต้องออกจากระบบการศึกษาเพราะปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว ที่ไม่สามารถส่งให้เขาเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ การเป็นช่างเดินสายอินเทอร์เน็ตจึงเป็นอาชีพเดียวที่เขาใช้หาเงินได้ในช่วงนั้น แต่มาร์คก็ไม่ละทิ้งโอกาสใด ๆ เขาเลือกที่จะเข้าร่วมทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน ที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ จัดขึ้น โดยหนึ่งในนั้นคือโครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่น ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา กศศ. ซึ่งทำให้เขาได้รู้จักการเข้าสังคม การอยู่ร่วมกับคนอื่น และกล้าพูด กล้าคุยมากขึ้น จากเดิมที่เป็นคนเงียบขรึมและไม่เข้าสังคม

การเข้าร่วมโครงการฯ คือ จุดพลิกชีวิตที่ทำให้มาร์คได้กลับมาเรียนอีกครั้ง โดยเมื่อเดือนตุลาคม 2567 อบต.หนองสนธิ ร่วมมือกับศูนย์การเรียนรู้ CYF ทำโครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile school เพื่อมอบโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาในพื้นที่ตำบลหนองสนธิ ได้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาผ่านโทรศัพท์มือถือ มาร์คจึงรีบคว้าโอกาสนี้ไว้ทันที โดยตลอดการเรียนรู้นอกจากมาร์คจะได้บอกเล่าประสบการณ์การทำงานของตนเองผ่านการโพสต์เฟสบุ๊คของกลุ่มผู้เรียน เพื่อเทียบโอนรายวิชาแล้ว เขายังได้เรียนรู้ประสบการณ์ของเพื่อน ๆ โดยใช้เวลาเรียนราว 1-2 ชั่วโมงต่อวัน และล่าสุดในช่วงเดือนเมษายน 2568 ที่ผ่านมามาร์คได้รับวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และเพื่อต่อยอดโอกาสในการเรียนรู้ มาร์คยังได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิ เคเอฟซี ประเทศไทย เพื่อนำมาเป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

“ความหวังของผมตอนนี้คือการนำวุฒิมัธยมศึกษาที่ได้รับไปสมัครงาน เพื่อให้ได้เงินเดือนที่สูงขึ้น และเก็บเงินซื้ออุปกรณ์สตรึมเกม เพื่อที่จะได้เป็นนักสตรึมเกมตามความฝันในวัยเด็ก การเข้าร่วมโครงการฯ ในครั้งนี้ทำให้ผมมองเห็นโอกาสและแผนการดำเนินชีวิตที่ชัดเจนขึ้น จากเดิมที่ไม่รู้ว่า จะทำอะไร ไม่มีความฝัน การได้กลับมาเรียนทำให้ผมเห็นแสงสว่างในชีวิต เห็นแนวทางที่จะทำตามความฝันอีกครั้ง เพราะสำหรับผมแล้ววุฒิมัธยมศึกษาเป็นกุญแจที่จะช่วยปลดล็อกให้ผมได้ทำตามความฝัน เพื่อสร้างอนาคตที่มีคุณภาพให้กับตนเองและครอบครัว” มาร์ค เล่าทิ้งท้ายด้วยน้ำเสียงแห่งความหวัง

“โกโด้ง” กับชีวิตใหม่ ในรั้ววิทยาลัยเทคนิคเกาะคา

บางครั้งความชอบก็นำพาให้ชีวิตผิดเพี้ยนได้ ดังเช่นชีวิตของ “โกโด้ง” นายปวิศ ธีราช อดีตกองหน้าทีมฟุตบอลลำปางหลวงที่เพิ่งได้แชมป์ไปหมาด ๆ แต่ต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาเพราะความรักฟุตบอล

ชีวิตของโกโด้งก็เหมือนวัยรุ่นทั่วไป ที่อาบน้ำแต่งตัวไปโรงเรียนทุกวัน ไม่ขาด แต่ไม่เข้าห้องเรียน ใช้ชีวิตอยู่ในสนามฟุตบอลของโรงเรียนกับเพื่อน ๆ ในทีม จะเข้าเรียนในบางวิชาที่ชอบเท่านั้น เช่น พลศึกษา และเป็นวิชาเดียวที่เขาได้เกรด 4

หากพูดถึงชีวิตวัยรุ่นอายุ 15 – 17 ปี เป็นช่วงชีวิตที่ยากลำบากที่ต้องมุ่นมั่นกับการเรียนรู้ และการเอาตัวรอดจากสิ่งเร้ารอบตัว ทั้งจากเพื่อน อบายมุขทั้งหมดทั้งมวล เช่น เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ซึ่งวัยรุ่นอย่างโกโด้งก็ไม่สามารถต้านทานสิ่งเร้ารอบตัว ทำให้เขาต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

“ผมเริ่มเล่นฟุตบอลตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เล่นมาเรื่อย ๆ จนเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตอนนั้นก็ยังเข้าเรียนปกตินะ แต่มาติดเพื่อน ติดฟุตบอลจริงจังก็ตอนเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาโรงเรียนทุกวัน แต่ไม่เคยเข้าเรียนเลย วัน ๆ อยู่แต่ในสนามฟุตบอล ครумаตามไปเรียนก็ไม่ไป”

“

จากที่ไม่เคยช่วยพ่อแม่ทำงาน
ทุกวันนี้ โกโด้งตื่นแต่เช้า ไปช่วยแม่เปิดร้าน
เตรียมความพร้อม ก่อนกลับมาพักผ่อน
และจะกลับไปช่วยแม่เปิดร้านอีกครั้งในตอนเย็น

”

ไม่ใช่เฉพาะโดดเรียนไปเตะฟุตบอล แต่โกโด้งยังยอมรับว่า ทั้งเหล้า บุหรี่ เขาเอาหมด และนี่คือเหตุผลที่ทำให้เขาไม่ได้สอบปลายภาคตอนเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

“ตอนนั้นคิดอย่างเดียวว่า ไม่เรียนแล้ว เรียนไปก็ไม่สนุก ครумаตามไปเรียนผมก็หนี พอรู้ว่าเรียนไม่จบก็คิดจะไปเรียนต่อที่ สกร. แต่ก็ไม่ได้ไปสมัครเรียน ด้วยเหตุผลเดียวคือ ต้องเตะฟุตบอล”

จนกระทั่ง “หมอดู๋” นายสันติพงษ์ ศิลปสมบูรณ์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลลำปางหลวง ที่ทำโครงการพัฒนาตัวแบบความร่วมมือระดับท้องถิ่นในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ของเยาวชนนอกระบบการศึกษา กสศ. ที่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดลำปาง และการขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout โดยร่วมมือกับศูนย์การเรียนรู้ CYF และหุ้นส่วนทางการศึกษาอื่น ๆ เช่น ศึกษาธิการจังหวัด และกลุ่มครูในโรงเรียน เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School เข้าเรียนไม่ได้ให้โรงเรียนไปหา โดยหมอดู๋เห็นว่า ทีมฟุตบอลที่เทศบาลให้การสนับสนุนอยู่อาจจะมียุวที่หลุดจากระบบการศึกษา จึงประสานไปยังโค้ชทีมฟุตบอลหรือ นายวุฒิชัย ดวงคำ ประธานชมรมเยาวชนลำปางหลวง เข้าไปพูดคุยกับเด็ก ๆ ในทีม

“ที่เบิร์ดได้ถามทีละคนว่าเรียนอะไร ชั้นอะไร ผมบอกว่า ผมเรียนไม่จบ ที่เบิร์ดก็บอกว่าหมอดู๋มีโครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School ให้นักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษาสามารถเข้ามาเรียนต่อที่นี่ได้ โดยใช้เวลาเรียน 6 เดือน แรก ๆ ผมก็ยังไม่เชื่อ จนไปฟังหมอดู๋พูดที่เทศบาล ก็ยังไม่เชื่อว่าจะทำได้ แต่สุดท้ายก็ตัดสินใจเข้าร่วม เพราะคิดดูแล้ว หากเรียนกับ สกร. ต้องใช้เวลานาน แต่เรียนกับหมอดู๋ ใช้เวลาเพียง 6 เดือนเท่านั้น และเป็นการเรียนที่ไม่ต้องไปเรียนทุกวัน โดยเฉพาะวันที่หมอดู๋นัด ผมยังสามารถเตะฟุตบอลได้ จึงตัดสินใจมาเรียนกับหมอดู๋”

สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้โกโด้ง เล่าว่า หมอดู๋จะมีใบงานมาให้ ซึ่งมีอยู่หลายวิชา ทั้งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ให้เขาและเพื่อน ๆ ไปศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เป็นการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ทำให้ไม่เครียด และมีเวลาทำอย่างอื่น เช่น ช่วยแม่ทำงานบ้าน เเตะฟุตบอล เทียวเล่นกับเพื่อน ๆ ตามปกติ เพียงแต่ต้องรับผิดชอบตัวเองในการค้นคว้าหาความรู้ตามกิจกรรมของใบงานเท่านั้น

ในวันรับวุฒิการศึกษาโกโด้งบอกว่า “ภูมิใจในตัวเองมากที่ทำได้” เมื่อได้วุฒิการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โกโด้งรีบนำไปสมัครเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคนิคเกาะคา สาขาช่างยนต์ ซึ่งจะเปิดเรียนในวันที่ 16 พฤษภาคม 2568 เป็นวันแรก โดยโกโด้งตั้งมั่นว่า จะไม่กลับไปเป็นแบบเดิมคือ ไม่เรียนหนังสืออีกแล้ว

“ผมตั้งใจจะเรียนให้จบ ออกมาทำงาน เพื่อดูแลพ่อแม่ที่เริ่มแก่ตัวลงไปทุกวัน และผมจะไม่ทิ้งเรื่องฟุตบอล อาจจะเข้าร่วมทีมของวิทยาลัยเทคนิค เพราะผมรักกีฬาชนิดนี้มาก”

ทุกวันนี้โกโด้ง บอกว่า เขามีความรับผิดชอบและมีวินัยในตัวเองมากขึ้น จากที่ไม่เคยช่วยพ่อแม่ทำงาน ทุกวันนี้ โกโด้งตื่นแต่เช้าไปช่วยแม่เปิดร้านเตรียมความพร้อม ก่อนกลับมาพักผ่อน และจะกลับไปช่วยแม่เปิดร้านอีกครั้งในตอนเย็น

...

นายกองใบ ศรีสุวรรณ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักโกศวิชัย

อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

โครงการเรียนรู้สู่อาชีพที่มีกับปราชญ์ประจำ

สร้างนวัตกรรมชุมชน

ประโยชน์ที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้คือ การทำให้คนคิดได้ ทำเป็น เห็นทางออก

ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา คนในชุมชนตำบลควนหนองคว่ำ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประสบปัญหาหนี้สิน ไม่มีเงินเก็บ ไม่สามารถส่งลูกเรียนต่อได้ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือ เกิดเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในชุมชน คนว่างงาน กลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ชุมชนต้องหาทางแก้ไข วิสาหกิจชุมชนกลุ่มรักโกศวิชัยจึงอยากสร้างครอบครัวและชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เข้ามากระทบกับคนในชุมชน

โดยกระบวนการสร้างเกราะป้องกันจะผ่านเครื่องมืออาชีพชีวิตและผังบ้าน เริ่มจากให้ผู้ร่วมเรียนรู้คิดว่า ใน 24 ชั่วโมง เขาใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำอะไร หากมีเวลาเหลืออยู่สามารถทำอะไรเพื่อให้ครอบครัวมีกินมีใช้เพิ่มขึ้น พร้อมกับชวนมองบริบทรอบบ้านเพื่อให้เห็นปัญหาและโอกาสจากสิ่งรอบตัว เช่น ในสวนยางมีพื้นที่เหลือสำหรับปลูกพืชผักไว้บริโภคในครัวเรือนได้หรือไม่ หากเหลือก็ขายหรือแบ่งปันให้เพื่อนบ้านหรือปลูกไม้ใหญ่อย่างไม้ตะเคียน ไม้สัก ไม้มะฮอกกานี หรือผักพื้นเมือง เช่น ยอดกระวาน ต้นเหรียง มะตูม ที่ปลูกครั้งเดียวแต่สามารถเก็บกินได้ตลอดชีวิต เพราะหากวันใดต้นยางถูกโค่นก็ยังเหลือเงินออมในต้นไม้ที่ปลูกไว้ระหว่างรอปลูกยางรอบใหม่

นางพิมพ์รัตน์ วัฒนศิริศศิกุล

คณะทำงานและแกนนำในพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

โครงการกลุ่มเรียนรู้ทักษะอาชีพเกษตรและอาหารชุมชน

เพื่อคนมีรายได้บ้างในสเปก เป้าหมาย เชียงใหม่

สิ่งที่แกนนำควรมีคือ “ความเสียสละ” และต้อง “มีใจ” ใฝ่หาความรู้

ในฐานะประธาน อสม. ที่เติบโตจากชุมชนแห่งนี้ ทำให้เรามีข้อมูลคนในชุมชนทุกคน ทั้งผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ คนว่างงาน คนพิการ เมื่อได้รับโอกาสในการค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้จาก กสศ. จึงนำข้อมูลที่มีอยู่มากัดกรองคุณสมบัติของผู้ร่วมเรียนรู้ก่อนในเบื้องต้น จากนั้นจึงลงพื้นที่ชี้แจงรายละเอียดโครงการฯ และสอบถามข้อมูลเชิงลึก เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาพิจารณาร่วมกับ อสม. และผู้นำชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุด

“การทำงานกับ กสศ. ทำให้เราได้ฝึกการทำงานเป็นทีม รู้จักแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงาน เป็นการทำงานที่ช่วยสร้างพลังให้กับคณะทำงานและชุมชน ที่สำคัญคือ ทำให้ชุมชนบ้านสบเปิง อำเภอแม่แตง

ผลจากการชวนผู้ร่วมเรียนรู้มองหาอาชีพใหม่ใกล้ตัว ทำให้เกิดการรวมกลุ่มขายยางและข้าว ทั้งยังเกิดอาชีพใหม่ในชุมชน เช่น การปลูกผัก การเลี้ยงไก่ สำหรับบริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

“นาฬิกาชีวิตและผังบ้านทำให้ผู้ร่วมเรียนรู้เห็นว่า ในพื้นที่ชุมชนมีของดีที่สามารถสร้างรายได้ ลดรายจ่ายเป็นจำนวนมาก เพียงแต่ว่าเขาขาดความรู้ และสิ่งที่ กสศ. ให้อคือ ความรู้ในการทดลองทำจนเห็นผลเชิงประจักษ์”

แม้จะเป็นการทำงานปีแรก แต่ก็ทำให้คณะทำงานได้เรียนรู้หลายเรื่อง โดยเฉพาะ “การศึกษาเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น” และเข้าใจว่าประโยชน์ที่แท้จริงของการศึกษาเรียนรู้คือ การทำให้คนคิดได้ ทำเป็น เห็นทางออก แทนที่เราจะวิ่งหาเงิน ให้เงินวิ่งมาหาเราดีกว่า จึงจัดประกายให้ออกแบบการเรียนรู้ทักษะอาชีพจากฐานทุนใกล้ตัว

ผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงทำให้คณะทำงานรู้ว่า การศึกษาเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ครอบครัวและชุมชนได้ขอบคุณ กสศ. ที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเรียนรู้ได้คิดและเลือกสิ่งที่ใช้ด้วยตัวอง รวมถึงเปิดโอกาสให้กับคนกลุ่มเสี่ยงโดยที่ไม่กีดกันเขาออกจากสังคมให้เขากลับสู่อ้อมอกพ่อแม่ อ้อมอกสังคม ผมคิดว่าหากทุกคนในสังคมให้โอกาสคนเช่นนี้ เราจะสร้างสังคมใหม่ที่ดีขึ้นได้อย่างแน่นอน

...

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่รู้จักมากขึ้น หลายหน่วยงานอยากเข้ามาช่วยเหลือ เช่น คณะเทคโนโลยีการเกษตร และภาควิชาคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่”

ในฐานะแกนนำในพื้นที่ นอกจากชักชวนคนในชุมชนมาเรียนรู้แล้วเรายังส่งต่อความรู้เรื่องการทำไข่เค็ม การผลิตจุลินทรีย์น้ำแดงสังเคราะห์แสงให้กับผู้ร่วมเรียนรู้และผู้สนใจในชุมชน โดยใช้บ้านเป็นพื้นที่กลางในการเรียนรู้ และมีการติดตามผลผ่านไลน์กลุ่ม ทำให้สังเกตเห็นว่าคนในชุมชนมีความกระตือรือร้น และอยากเข้ามาร่วมเรียนรู้มากขึ้น เพื่อนำความรู้กลับไปพัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในครอบครัว โดยคุณสมบัติสำคัญที่แกนนำควรมีคือ “ความเสียสละ” และ “มีใจ” ใฝ่หาความรู้เพื่อที่จะให้คำแนะนำคนอื่นได้

แม้จะทำงานกับ กสศ. ได้ไม่กี่เดือน แต่ก็มีส่วนที่ประทับใจมากมาย โดยเฉพาะการทำงานที่ยืดหยุ่นเป็นหลัก ไม่จำกัดวิธีการ แต่จะแนะนำให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง สิ่งไหนทำไม่ได้ก็สามารถเปลี่ยนวิธีการใหม่ได้ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมเรียนรู้ได้คิด ได้ลงมือทำด้วยตัวเอง รวมถึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่อื่น ซึ่งช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ได้เห็นและเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ มากขึ้น

...

นางสาวกัลยา เลิศตระกูลพิทักษ์
บริษัท บางกอก ลิงค์ จำกัด
โครงการพัฒนากักขะอาชีพและการใช้เทคโนโลยี
เพื่อส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ในเขตชุมชนเมือง

กสศ. คือประตูด่านแรกที่ทำให้หน่วยงานอื่น เข้ามาช่วยเหลือคนในพื้นที่เพิ่มขึ้น

เพราะเคยทำจิตอาสาด้วยกันมาก่อน จึงอยากพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะชุมชนเมืองที่มีความเหลื่อมล้ำสูง เข้าไม่ถึงโอกาสทางการเรียนรู้ คณะทำงานจากบริษัท บางกอก ลิงค์ จำกัด จึงรวมตัวกันทำโครงการร่วมกับ กสศ. เพื่อส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ในเขตชุมชนเมือง บริเวณเคหะเอื้ออาทรคู่บ่อน 27 แขวงท่าแร้ง ตำบลบางเขน กรุงเทพฯ แต่เนื่องจากเป็นชุมชนเมือง ผู้ร่วมเรียนรู้จึงมีความต้องการเรียนรู้ ด้านอาชีพแตกต่างกัน คณะทำงานพยายามจัดกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ โดยมีภาคีเครือข่ายที่เคยได้รับทุนจาก กสศ. มาเป็นวิทยากรให้ เช่น วิทยาลัยชุมชนพอใจในวิถีพอเพียง จังหวัดกาญจนบุรี ศูนย์ประสานงาน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) เขตตลาดพร้าว จังหวัดกรุงเทพฯ และชมรมเครือข่ายชวนพัฒนา จังหวัดนนทบุรี

นางสาวกัลยา เชื่อมมือ
กลุ่มการเดินทางของเมล็ดพันธุ์ (Seeds Journey)
โครงการปฏิบัติการอาหารเพื่อคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

กสศ. ทำให้เราค้นพบ “เครื่องมือ” สำคัญ ในการพัฒนาผู้ร่วมเรียนรู้คือ แกนนำชุมชน

ชุมชนตำบลโป่งผา อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ร่วมกัน มีภูมิประเทศติดกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบอาชีพเกษตรเชิงเดี่ยวและเกษตรทั่วไป เมื่อกลุ่มการเดินทางของเมล็ดพันธุ์ (Seeds Journey) ได้มีโอกาสร่วมงานกับ กสศ. จึงได้กลับมาสำรวจชุมชนพบว่า คนในชุมชนนิยมบริโภคอาหารพื้นถิ่นของชาวอาข่า ทั้งยังมีพืชพื้นถิ่นที่มีความเฉพาะตัว เช่น รากหอมชู หอมแสบัว และเมล็ดพันธุ์ดี ๆ โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว

“ชุมชนเรามีต้นทุนดี ๆ มากมาย ทั้งผู้รู้ภูมิปัญญา พันธุ์พืชต่าง ๆ ที่มีราคาสูงและได้รับความนิยม แต่เราขาดผู้นำที่จะมาชวนคิดชวนทำ ครั้งนี้จึงเป็นโอกาสดีที่เราจะได้พลิกฟื้นหมู่บ้านและคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”

อย่างไรก็ตาม แม้ในชุมชนจะมีต้นทุนดี ๆ อยู่มากมาย แต่ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอวันแก้ไข โดยเฉพาะปัญหาของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง คณะทำงานจึงพยายามให้เยาวชนและผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อดึงศักยภาพของแต่ละช่วงวัยให้สามารถพึ่งพากันได้มากที่สุด รวมถึง

การออกแบบการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มเกษตรกร เรียนรู้การปลูกผักในพื้นที่จำกัดและการแปรรูป 2. กลุ่มงานช่าง เน้นการล้างแอร์เป็นหลัก โดยพยายามเลือกงานที่หาอุปกรณ์พกพาง่าย มีความคงทน และปลอดภัย 3. กลุ่มงานผ้า เรียนรู้เทคนิคการตัดเย็บผ้าให้สวยงาม แล้วนำไปจำหน่ายบนสื่อออนไลน์หรือร่วมออกบูธในงานต่าง ๆ

การทำงานกับ กสศ. ไม่ใช่แค่การสร้างอาชีพในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเปรียบเสมือนประตูด่านแรกที่ทำให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาช่วยเหลือคนในพื้นที่ อีกทั้งคนในชุมชนยังมีความสัมพันธ์ดีขึ้น ยิ้มแย้มแจ่มใส และทักทายกันเอง ทำให้ชุมชนมีสีสันมากขึ้น

“แกนนำชุมชนที่ดี ต้องมี “ใจ” เข้าใจในบริบทชุมชน ต้องลงมือทำเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชนเห็นก่อน และต้องเป็นคนที่ไม่ใส่ใจในทุกรายละเอียด มองกว้างและมองให้ไกลกว่าแค่สิ่งที่เขาจะได้รับ ต้องเห็นแนวทางในการต่อยอดที่นำไปสู่การเติบโตของชุมชนอย่างยั่งยืน ที่สำคัญคือ เป็นที่ปรึกษาและที่พึ่งพิง เพื่อให้เขาก้าวข้ามข้อจำกัดที่มีอยู่ได้”

ดึงศักยภาพของคณะทำงานที่มีทั้งด้านอาหาร การท่องเที่ยวชุมชน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการรักษาเมล็ดพันธุ์ มาสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน

โดยคณะทำงานได้เลือก “การสร้างพืชอัตลักษณ์” เป็นการนำพืชพันธุ์ดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างอัตลักษณ์ใหม่ด้วยการสื่อสารผ่านวัฒนธรรมการกินอาหารของชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้และพัฒนาคนในชุมชน เชิญภาคีทั้งในและนอกพื้นที่มาสอนวิธีการปลูก การรักษาเมล็ดพันธุ์ การขยายพันธุ์ และการแปรรูป เพื่อยกระดับให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือขายเป็นวัตถุดิบ รวมถึงคิดต่อยอดเรื่องการผูกปิ่นโตกับร้านอาหารและโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต กรุงเทพฯ ในการรับซื้อพืชผักตามฤดูกาลจากพื้นที่

“สิ่งหนึ่งที่เราคาดหวังไม่ใช่เพียงแค่ตัวผลิตภัณฑ์ใหม่ แต่เราอยากยกระดับให้ผู้ร่วมเรียนรู้มองเห็นโอกาสใหม่ ๆ สามารถสร้างความมั่นคงจากอาหารของตนเองได้ และที่สำคัญสามารถประกอบอาชีพได้ในพื้นที่โดยไม่ต้องดิ้นรนออกไปหางานทำนอกพื้นที่”

การทำงานกับ กสศ. ทำให้เราค้นพบ “เครื่องมือ” สำคัญในการพัฒนาผู้ร่วมเรียนรู้คือ แกนนำชุมชน เพราะเป็นด่านแรกที่จะสามารถสื่อสารกับผู้ร่วมเรียนรู้ให้มองเห็นเป้าหมายการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยแกนนำชุมชนต้องรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน รักในสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม อาหาร พืชพันธุ์ ที่สะท้อนตัวตนของคนในชุมชน นำพาคนในชุมชนเรียนรู้และนำอัตลักษณ์ดี ๆ ที่มีอยู่มายกระดับให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มขึ้น ชุมชนตำบลโป่งผาก็ยังคงอยู่และก้าวต่อไปได้อย่างเข้มแข็งและมั่นคง

นายอภิชาติ ยาหัวดง

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน
โครงการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน
สู่อาชีพนางรำกลองยาวสำหรับผู้มีรายได้เป็นอย่างดี
จังหวัดมหาสารคาม

เราไม่ได้แค่ทุน แต่เราได้ความรู้และวิธีการทำงาน ที่เป็นระบบและมีความยืดหยุ่น

การรำกลองยาวเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ขึ้นชื่อของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ปัจจุบันนางรำกลองยาวในชุมชนบ้านวังปลาโด และหมู่บ้านวังใหม่ ตำบลวังใหม่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เหลือน้อยลงทุกที ในฐานะประธานศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน จึงทำโครงการร่วมกับ กสศ. เพื่อสืบสานศิลปวัฒนธรรมการรำกลองยาวให้กลับคืนมา

การได้ร่วมงานกับ กสศ. เราไม่ได้แค่ทุน แต่เราได้ความรู้และวิธีการทำงานที่เป็นระบบและมีความยืดหยุ่น ทั้งการวิเคราะห์และประเมินผลผู้ร่วมเรียนรู้ รวมถึงการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ ตรงใจผู้ร่วมเรียนรู้ เพื่อดึงศักยภาพและทักษะผู้ร่วมเรียนรู้ออกมาให้ได้มากที่สุด และที่สำคัญต้องยึดความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้เป็นหลัก แม้เป้าหมายของเราคือ การส่งเสริมอาชีพนางรำกลองยาว แต่หากผู้ร่วมเรียนรู้ไม่สนใจ ให้ความร่วมมือ งานของเราก็ไม่ไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้

นอกจากการสืบสานศิลปวัฒนธรรมการรำกลองยาวแล้ว สิ่งที่คณะทำงานทำคือ ชวนผู้ร่วมเรียนรู้มองหาโอกาสใหม่จากต้นทุนเดิมที่มี นอกจากนางรำกลองยาวจะสร้างรายได้จากงานบุญประเพณีในท้องถิ่นได้แล้ว ยังสามารถหารายได้เพิ่มจากงานสมัยใหม่ต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลตำบล อำเภอ งานรางวัลย้อนยุค รวมถึงต่อยอดทักษะไปสู่การรังสรรค์บ้าน

การทำงานในบทบาทของหน่วยจัดการเรียนรู้ หัวใจสำคัญคือการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ผู้ร่วมเรียนรู้ คอยหนุนเสริมเติมเต็มทั้งความรู้ ความคิด และกำลังใจ ไม่ปล่อยให้ผู้ร่วมเรียนรู้ลุยไปข้างหน้าเพียงลำพัง แต่ต้องคอยอยู่เคียงข้างประคับประคองให้เขาก้าวไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

“เราเป็นคนในชุมชน จึงมีความตั้งใจที่จะทำให้โครงการฯ นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เราจะไม่ท้อ ไม่ถอย แม้จะพบเจอปัญหาอุปสรรค”

ปัจจุบัน ชื่อเสียงการรำกลองยาวของกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ขยายไปสู่อำเภออื่น ซึ่งในอนาคตคณะทำงานมีการวางแผนร่วมกับนายอำเภอบรบือ ส่งเสริมให้ชาวบ้านทอผ้าขาวม้ายกซิดที่เป็นลายอัตลักษณ์ประจำอำเภอ เพื่อเพิ่มมูลค่าและนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบชุดนรารำที่แสดงถึงอัตลักษณ์อำเภอบรบือออกสู่สายตาภายนอกยิ่งขึ้น

ทบทวนบทเรียน...สู่ก้าวต่อไป

กับเส้นทางการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และตอบโจทย์ชีวิต

กสศ. ร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ประเมินผล SROI กุณส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

เมื่อวันที่ 22-23 กุมภาพันธ์ 2568 ที่ผ่านมา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ร่วมกับศูนย์วิจัยและพัฒนาเครื่องมือด้านการประเมินผลตอบแทนทางสังคม วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียน และการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยจัดการเรียนรู้ภายใต้โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ณ ห้องประชุม Botanic ชั้น 5 โรงแรมเบสท์ เวสเทิร์น จตุจักร กรุงเทพฯ นำโดย นายเศรษฐวุฒิ บัวทอง

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยฯ พร้อมกับทีมนักวิจัยกว่า 7 มหาวิทยาลัย โดยมี ทีมทุนเสริมทางวิชาการกลาง ทีมทุนเสริมทางวิชาการ 5 ภาค และ ผู้ทรงคุณวุฒิ กสศ. ร่วมระดมสมองหารือแนวทางการถอดบทเรียนและ แลกเปลี่ยนข้อค้นพบสำคัญ

ภายในงานมีการชี้แจงรายละเอียดการประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมจากการลงทุนในโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และ System Change Evaluation ของหน่วยจัดการเรียนรู้ทั้ง 34 โครงการ ครอบคลุม 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรณีศึกษาในฐานะที่ทำงานต่อเนื่องกับ กสศ. มากกว่า 1 ปี ผ่านเครื่องมือวิจัย Social Return of Investment (SROI) เพื่อศึกษาผลกระทบและปัจจัยความสำเร็จ รวมถึงหาองค์ความรู้และ โมเดลการทำงานลดความเหลื่อมล้ำ โดยใช้ “การศึกษา” เป็น “เครื่องมือ” ในการพัฒนาคนที่เชื่อมโยงกับมิติเศรษฐกิจ สังคม การเรียนรู้ และ ศักยภาพชุมชน เพื่อให้การศึกษาถิ่นได้ สามารถแก้ปัญหาความยากจน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบและการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป

เหลียวหลัง แลหน้า หน่วยจัดการเรียนรู้ภาคใต้ สงขลา-นครศรีธรรมราช-สุราษฎร์ธานี สร้างกลไกขับเคลื่อนนวัตกรรม การจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2568 ที่ผ่านมา ทีมทุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ ร่วมกับหน่วยจัดการเรียนรู้ต่อยอด ขยายผล และโครงการใหม่ในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และสุราษฎร์ธานี จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการดำเนินงานโครงการนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นการขับเคลื่อนกลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (ภาคใต้) ปี 2567-2568 ณ ชมรมประมงพื้นบ้าน อำเภอละงู จังหวัดสตูล เพื่อร่วมกันสรุปภาพรวมการทำงาน โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผ่านมาถึงบทเรียน และข้อค้นพบที่ทำงานประสบความสำเร็จหรือแม้แต่อุปสรรค ในการดำเนินงาน

การทำความเข้าใจเรื่องระบบบริหารโครงการในรูปแบบของระบบออนไลน์ เช่น รายงานการเงิน รายงานบัญชี รายงานความก้าวหน้า เป็นต้น

การจัดประชุมครั้งนี้ ทำให้หน่วยจัดการเรียนรู้ได้ทบทวนการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อสรุปชุดความรู้หรือข้อค้นพบสำคัญระหว่างการดำเนินงาน สร้างการเรียนรู้ในชุมชน เช่น การเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย เพื่อช่วยสนับสนุน การดำเนินงาน การสร้างแกนนำในชุมชน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการออกแบบการเรียนรู้ จนไปถึงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ระหว่างทาง พร้อมกับวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และสุดท้ายคือ การคิดและวางแผนการทำงานในอนาคต เพื่อให้สำเร็จตามบันไดผลลัพท์ที่ กสศ. วางไว้

...

Mobile School เข้าเรียนไม่ได้ให้โรงเรียนไปหา... การศึกษายืดหยุ่นตอบโจทย์ชีวิต

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดกิจกรรมเชิงรุก โรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School เข้าเรียนไม่ได้ให้โรงเรียนไปหา ด้วยการพา “การเรียนรู้” และ “วุฒิการศึกษา” ไปให้ถึงเด็กและเยาวชน ที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่าง กสศ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โดยสถาบันทางสังคม รวมถึงสถานประกอบการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน ที่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ จัดการเรียนรู้ฟรีและได้วุฒิตามกฎหมาย ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้สามารถเรียนที่ไหนก็ได้ผ่าน Mobile School ซึ่งเป็นจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งรูปแบบ Online และ Onsite โดยมีครูที่เลี้ยงทำหน้าที่เป็น Learning Designer ช่วยแนะแนว ให้คำปรึกษา และร่วมออกแบบแผนการศึกษาเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ที่มีความพร้อม ความถนัด ความสนใจที่แตกต่างกันเป็นรายบุคคล ทั้งยัง ทำงานเชื่อมประสานร่วมกับผู้จัดการรายกรณี หรือ Case Manager ของ เด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่

โดยเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2568 ที่ผ่านมา ได้มีการจัดพิธีมอบวุฒิบัตร ผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School จำนวน 56 คน เข้ารับวุฒิบัตรผู้สำเร็จการศึกษา และเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2568 มีการจัดพิธีมอบวุฒิบัตรผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยมีเด็กและเยาวชน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School จำนวน 6 คน เข้ารับวุฒิบัตรผู้สำเร็จการศึกษา

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี มีการดำเนินงานโครงการฯ ทั้งต่อยอดและขยายผลมากกว่า 6 ปี จึงมีการระดมความเห็นถึงแนวทางการทำงานจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ให้กับผู้ร่วมเรียนรู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส เพื่อกำหนด ทิศทางการขับเคลื่อนงานร่วมกันเป็นยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด ให้สอดคล้องกับเป้าหมายตามแผนกลยุทธ์ กสศ. ปี 2568-2570 ที่ต้องการ ให้หน่วยจัดการเรียนรู้เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น อย่างมีคุณภาพ สามารถออกแบบหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ตาม ความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้ร่วมเรียนรู้สามารถเหนี่ยวนำ ภาคีเครือข่ายมาขับเคลื่อนงานร่วมกันโดยนาร่องในจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอันดับแรก

...

ทบทวนบทเรียน...สู่ก้าวต่อไปกับเส้นทาง การเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิต

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จัดให้มี “การประชุมเชิงปฏิบัติการระบบบริหารโครงการและรายงานผลการดำเนินงาน ให้มีประสิทธิภาพของหน่วยจัดการเรียนรู้ ภายใต้โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน” ประเภทโครงการใหม่ ณ โรงแรมทีเค พาเลซ แอนด์คอนเวนชั่น ระหว่างวันที่ 21-22 เมษายน 2568 และประเภท โครงการต่อยอดและขยายผลที่มีการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านโปรแกรม ZOOM วันที่ 23 เมษายน 2568 เพื่อถอดบทเรียนสำคัญ ระหว่างหน่วยจัดการเรียนรู้และทีมทุนเสริมทางวิชาการ รวมไปถึง การวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อวางแผนการพัฒนาต่อยอด และ

ทั้งนี้ โรงเรียนเคลื่อนที่ Mobile School เปิดรับสมัครเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 7-24 ปี จากทั่วประเทศที่หลุดจากระบบการศึกษา และไม่สามารถเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาในรูปแบบอื่นได้ให้เรียนต่อตั้งแต่ ช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยตั้งเป้าให้เด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาจากทั่วประเทศ ให้กลับมาเรียนได้ทันเปิดเทอมใหม่ในเดือนพฤษภาคม ปีการศึกษา 2568 นี้

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ กสศ. โทร. 02-079-5475 ต่อ 0 หรือ www.eef.or.th และเฟซบุ๊กแฟนเพจ กสศ. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

เรียนรู้เพื่อเติบโต สร้างพลังเพื่อการเปลี่ยนแปลง

เมื่อวันที่ 8-9 พฤษภาคม 2568 ที่ผ่านมา ทีมทุนเสริมทางวิชาการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพ และสรุปบทเรียนหน่วยจัดการเรียนรู้ต่อยอดและขยายผล และโครงการยุทธศาสตร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ โรงแรมสยามธารา พาเลซ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียน

จากการดำเนินโครงการ สักตุนความรู้จาก “ประสบการณ์จริง” ที่เกิดขึ้น เพื่อนำบทเรียนที่ได้ไปต่อยอดและขยายผล

โดยภายในงานมีกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ของ หน่วยจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนผลลัพธ์ผ่านสายตาของ “ผู้ปฏิบัติงานจริง” และเวทีเสวนา “การแบ่งปันบทเรียนจากหลากหลายมุมมอง” อาทิ 1. การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น “เรียนรู้ได้ทุกทาง” 2. การยกระดับศูนย์เรียนรู้สู่ “Up Level” 3. ผู้ประกอบการชุมชน “ขายได้ ขายดี ปรับให้รอด” 4. การพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถาบันการศึกษา และ 5. การเชื่อมโยง กับ พรบ. การศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำ “แผนที่เขียน” เป็นการปักหมุดลงแผนที่ของหน่วยจัดการเรียนรู้ที่มีความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่าย หน่วยจัดการเรียนรู้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งเป็น “คลังความรู้” ที่สามารถ “ถ่ายทอดและส่งต่อ” เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

